Radikal

2 YILDA 1

9. ULUSLARARASI
İSTANBUL BİENALİ GAZETESİ
16 EYLÜL – 30 EKİM 2005
TARİHLERİ ARASINDA HER CUMA
RADİKAL İLE BİRLİKTE
MAVİ JEANS'İN DESTEĞİ İLE

30 EYLÜL 2005, CUMA
SAYI: 03

2YILDA1'DE BU HAFTA

RESMİ GÖRÜŞ
Vasıf Kortun
Hoyratlık . Takım Tutma . Hoşgörü . Büyülü Dünya
>>> 8. SAYFADA

SORUMLU - İSTANBULLU
Esra Sarıgedik Öktem
Dünya dinlemese de...
>>> 7. SAYFADA

İNANÇ SIÇRAMALARI
Katerina Gregos
Kıbrıs: Karşı-Anlatı Gerekliliği
>>> 2. SAYFADA

KARNAVAL GÜLÜŞÜ
E. Osman Erden
Deniz Palas
>>> 2. SAYFADA

YURTDIŞINDAN
Lyon Bienali
Phillip van den Bossche
Ses ve Görüntü. Hayatımla ilgili bir şey söylüyor mu?
>>> 8. SAYFADA

SÖYLEŞİ
Alexandra MacGilp
Almula Akdağ Salah
Solmaz Shahbazi ile Sınırlı Cemaatler Üzerine
>>> 3. SAYFADA

9. ULUSLARARASI İSTANBUL BİENALİ

16 Eylül – 30 Ekim 2005

Büyülü Dünya

9. İstanbul Bienali eski ve yorgun bir kavrama yeniden hayat veriyor

Bu seneki bienal yapısal olarak iki sözcükle özetlenebilir: Tam kıvamında!

MIKA HANNULA

Bienaller gerçekten çok sıkıcı olabiliyor; yüzeysel ve içerikten mahrum, hiç kimsenin dinlemediği bir sürü gürültü. "Cool" olmanın yanından bile geçmeyen, umutsuz yapmacık göz alıcı duruşlar... Bienaller giderek Eurovizyon şarkı yarışmalarına benzedi. Neredeyse kimsenin ciddiye almadığı ve fakat milliyetçi bir gündemi destekleyen platformlar haline geldi.

Ama dün dündür, bugün bugün. Ve şimdi mucizeler yaratmış gibi gözüken 9. İstanbul Bienali zamanı. İstanbul Bienali uzun süre önce öldüğü sanılan bir şeye dair yeni umutlar doğurdu. Bu seneki Bienal, bienallerin eski ve yorgun yapısını canlandıran enerjileri üretmeyi ve bir araya getirmeyi başarıyor.

Peki neden? İstanbul Bienali'ni bu kadar farklı, ilginç ve anlamlı kılan nedir?

Nihai sonucu etkileyen çok çeşitli nedenler var. Özüne geri dönülerek erişilen bir sonuç bu. Yerel çevresine odaklanan uluslararası güncel sanatın kökleri. Bu bienal temel olana geri dönüyor, içeriğe odaklanıyor. Birçok mevzu ve temayla ilgilenen sanatsal ifadeler, eylemler ve müdahaleler bize içimizi boşaltmak arzusu yaratıyor. Eserler bizi yakıyor ve iyileştiriyor, yardım ediyor ve acıtıyor. Bizi, hem deneysel, hem de beklenmedik deneyimlere davet ediyorlar.

Peki bienal, bütününe bakıldığında, nasıl böyle cömert bir angajmanı mümkün kılıyor?

Bence mesele kendini olduğun yere demirlemek. Bu yılki bienal kendini üzerinde gerçekleştiği ve motivasyonunu ve imkânlarını ödünç aldığı, hatta çaldığı bağlamda kurmak için yeterli cesareti ve enerjiyi bulmuş. Bu sadece İstanbul'la ilgili değil, hatta böyle olması da gerekmiyor; önemli meselelerle yüzleşmek ve buluşmak için şehrin sunduğu bereketli çerçeveyi kullanmakla ilgili. Bu bienal merkezden bakmaktan, sanat için sanat üretmekten, sanat fuarlarının ve galerilerin beslediği sanat piyasasına hizmet etmekten oldukça uzak. Ticari bir ortam değil, düşünmek için bir araç niteliğinde.

Bu, çevresinin bir parçası olmayı deneyen bir bienal. Yabancı bir uzay gemisi değil. 9. İstanbul Bienali kentin kendisine benziyor; kokusu, tadı, duygusu ve sesi İstanbul gibi. Pis ve kaotik, ama aynı zamanda davetkâr ve eğlenceli. Agresif ama bağışlayıcı, zorlayıcı ama üretken. Ve mutlaka bir örnek istiyorsanız, birini vereyim; Phil Collins ve Deniz Palas'taki *The World Won't Listen* (*Dünya Dinlemiyor*) adlı çalışması, İstanbul'da Smiths grubu için ölen hayranların tümüne ithaf edilmiş 60 dakikalık bir kutlama ve övgü. Eldeki en sıcak ve en tozlu odalardan birine yerleştirilmiş bir iş. İçeride on dakika kaldıktan sonra bile, ter damlalarının yalnızca sırtınızdan değil bacaklarınızdan da süzüldüğünü hissettiğiniz bir oda. Ama o kadar neşeli, o kadar yaşayan bir oda ki içinizi titretiyor, o sıcaktan titriyorsunuz.

Bu seneki bienal yapısal olarak iki sözcükle özetlenebilir: Tam kıvamında! Bunlar, küratörlerin sergide kullanılan geçici mekânlarla ne yapılacağını belirleyen genel stratejiyi açıklamak için kullandığı sözcükler. Bu nedenle eski bir fabrika beyaz bir kutuya dönüştürülmüyor ve aşağı yukarı olduğu gibi bırakılıyor. Aynı zamanda ticari eşyalar satmamak veya "bienal" kafeleri veya barlar kurmamak kararını da niteliyor bu sözcüler. Son derece işe yarar bir strateji. İşleri tersine çeviren, bir gerekliliği erdemleştiren bir strateji. Bazen korkunç yanlışlara yol açan bir dengeleme eylemi bu yıl bütün etkinliğin kesinlikle benzersiz ve özel olmasını sağlıyor; vaatlerle dolu ve çok eğlenceli.

"Romantik" İstanbul nosyonunu yüceltmek ve İstanbul'un pek hoş olmayan gerçekleriyle sürekli mücadele etmek arasındaki ince çizginin farkındayım. Bu seneki çabalar bile bunun üstesinden gelebilmiş değil. Bienal, İstanbul'un gerçeğiyle yüzleşmeyi seçerken, akıllıca bir hareketle sadece Beyoğlu ve Galata semtlerine odaklanmayı yeğlemiş. Oysa uzanıp, dokunmayı vaat ediyordu; güncel sanatın ilhamsızlıktan ve terlemekten, olasılıklarının yanlış anlaşılması korkusundan kendini kapattığı alandan çıkmak...

Bu yılki etkinliğin vaatlerle yola çıktığı aşikâr. Hazırlık süreci ve mali çerçevesi düşünüldüğünde gerçekleştirilmesi imkânsız şeyleri başarmak üzere yola çıktı. Fakat bu durum kesinlikle bir yenilgi değil. Bu seneki bienal, şehir hayatının kalbiyle ilişkilenmek için doğru yolu seçti ve etkinliği anlamlı, ilginç ve içerikten beslenen yönlere çekmeyi yeterince başardı. İleride yapacak daha çok şey olduğunu, bir sonraki versiyonların harekete geçireceği pek çok tüketilmemiş fırsat olduğunu söylemeye zaten gerek yok. Bu seneki bienali bir başlangıç olarak görüyorum; güzel bir başlangıç. ●

[Çeviren: Balca Ergener]

Gardar Eide Einarsson'un Deniz Palas'taki *Dünya Senin* adlı yapıtı. (Fotoğraf: Muammer Yanmaz)

Orada Olmayan Eser!

VASIF KORTUN

9B'nin misafirperverlik alanında yer alan sergilerden Free-Kick'te boş bir duvar var. Duvarın kenarındaki bantlara baktığımızda oradan büyükçe bir eser kaldırıldığı belli. Eser Burak Delier'in bir mizansen fotoğrafıydı. Azra Tüzünoğlu'nun deyişiyle "Dolmabahçe Sarayı önünde hareketsiz nöbet bekleyen... Askerin karşısında, arkasına sakladığı satırla, uygun hareket anı kollayan gencin gerilim anı..." Dahası da var. Arkası dönük gencin giysisi ve sakalı başka mesajlar veriyor, Hizbullah, El Kaide, PKK, vb. Gencin nöbet duruşunda ardında sakladığı satır gerçek satır değil, mizansenin bir parçası ve hadise oldukça komik ama iş sömürülmeye öylesine açık ki...

Free-Kick sergisi, küratörü Halil Altındere'nin sanatçı olarak da üslubunu yansıtan, yarı sert, yarı komik, izleyiciyi ilk anda çarpan eserlerle dolu. Serbest vuruşun kime olduğu da şüpheli, devlete mi, izleyiciye mi ya da girişte sağ duvarda fotoğrafta yer alan Diyarbakır stadyumunda baraj kuranlara mı? Delier'in eseri Altındere'nin öngördüğü biçimde asıldığında, onu çevreleyen birçok sert işin de üzerinden yansımasıyla, kendi başına durduğunun çok ötesinde güçleniyordu. Kısaca söylemek gerekirse, Bienal, Bienal için yayımlanan okuma kitabında da görüleceği gibi, "radikal demokrasi", "dostça husumet", "münakaşa içinde ancak birlikte yaşama" kavramlarını ön plana alıyordu. Delier'in işi ise tartışmanın oluşamadığı, bayrakların açıldığı, silahların çekildiği, körleşmiş bir alana çarpmaktaydı. Tüm bunlara rağmen eseri biz indirmedik, indirmesek de Altındere'ye, Bienalin küratorleri olarak, var olan sıkıntımızı anlattım: tek bir işin hem kendi sergisini hem de tüm Bienali esir alacağını öncelikli olmak üzere, meselenin bu dar kalıplar içerisinde ele alınmasının yaratacağı tüm komplikasyonları ifade ettim. Tüm bunlardan bir gün sonra Burak Delier, kendi kendine fotoğrafı indirdi. Kimileri sansür diye bağırabilir. Ama bu eseri, bir sanat eserinin statüsünü, demokrasiyi tartışabilmek için bu geri çekilmenin çok önemli olduğuna inanıyorum. 1992 yılındaki 3. Bienal'in son gününde, daha sonra ismi ve adresi bile geçerli çıkmayan bir "şehit anasının" şikâyeti üzerine Hale Tenger'e bayrağa hakaretten dava açılmıştı. "Öldürmüyorsa güçlendirir" derler, ama şu anda ne güçlenmeye ne de ölmeye ihtiyacımız var. Sadece tartışmamız ve birbirimizi dinlememiz gerekiyor. Misafirperverlik Alanı'nda özelleştirmenin tartışıldığı bir Roll dergisi toplantısı, konuya yakın olan Bienal sponsorlarını rahatsız etmez mi? Edebilir, elbette. Ancak bu rahatsızlık bir sansürü beraberinde getirebilir mi? Tam aksine, önemli olan masaya gelmemiz, pozisyonumuzu savunmamız ve dinlememiz. Delier'in işine ve beraberinde gelen tartışmalara da farklı bakmıyoruz. İşin kendisinin sergilenmemesi tartışılabilmesinin önünü açtı. ●

Tekinsizlik Gözde mi; Nesnede mi?

"Kentin dokusuna yönelen bu tekinsiz bakışlar, İstanbul'u, ilgisiz biçemsel bir manipülasyondan çok katıksız bir birikimin hacmiyle oluşan inanılmaz düşsellikte bir ortam olarak yeniden üretiyor."

Mimar Peter Lang'den Bienalin görsel kimliği için İstanbul'u bir seri halinde fotoğraflayan tanınmış İtalyan kent fotoğrafçısı Gabriele Basilico üzerine... >>> 4. SAYFADA

Antrepo'da Film Gösterimleri

İstanbul Bienali'nin Konumlandırmalar Programı çerçevesinde, Misafirperverlik Alanı'nda pazartesi hariç her gün saat 17.00'de, perşembe günleri ise saat 18.30'da film gösterimleri gerçekleştiriliyor. Bienalin kent içindeki ve ötesindeki kültürel ortamla ilişkiye geçme girişiminin en önemli yollarından biri olan Misafirperverlik Alanı'nda gösterilecek olan filmler, yakın zamanda uluslararası film festivallerinde yer almış 7 filmden oluşuyor. Kurgusal filmlerin yanı sıra belgesel filmleri de kapsayan program, 22 Eylül'den itibaren 30 Ekim'e kadar her gün Antrepo No: 5'te. Plazma ekranda gösterilecek olan filmlerin kesin gösterim tarihlerini bienalin internet sitesi olan www.iksv.org/bienal'den öğrenebilirsiniz.
>>> 5. SAYFADA

Basamağa Dikkat
>>> 3. SAYFADA

Cerith Wyn Evans
>>> 2. SAYFADA

Pavel Büchler
>>> 2. SAYFADA

Otto Berchem
>>> 7. SAYFADA

İNANÇ SIÇRAMALARI

Kıbrıs: Karşı-Anlatı Gerekliliği

KATERINA GREGOS

Sergi sürecinde, anlatılmamış hikâyelerin, deneyimlerin, fikirlerin ve duyguların oluşturduğu, "hakikat" denen şeyi içinde barındıran geniş bir gri alan olduğunun farkına vardık.

Küratörlüğünü Erden Kosova ile birlikte üstlendiğim "İnanç Sıçramaları" sergisinin hazırlık aşamasında bazı olgular ortaya çıktı. Tarihi amnezi, seçici unutma ve hatırlama mekanizmaları daha önce tanıdığım coğrafyalardan çok daha çarpıcı biçimde işlemekteydi. "Kıbrıs Sorunu"na dair kendi bildiklerim de çeşitli önyargılardan ve bu tür bir seçici bellek tarafından şekillenmişti. Bir "Yunan"dım ve evde okul kitaplarından ve basından öğrendiğim hikâye "kendi tarafımıza" uygun düştüğü gibi kurgulanmıştı. Kıbrıs'tayken bağımsız bir bakış açısı geliştirmeye kalkıştığımızda, resmi "üst anlatı"nın tarafında yer almadığınızda, iki taraftan birini mutlak ve tartışılmaz kurban olarak görmediğinizde, hain olduğunuz, "öteki taraf"ın propagandasını yaptığınız söyleniyordu. Sergi sürecinde iki kutuplu Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk üst anlatılarının arasında, anlatılmamış hikâyelerin, deneyimlerin, fikirlerin ve duyguların oluşturduğu, "hakikat" denen şeyi içinde barındıran geniş bir gri alan olduğunun farkına vardık. Bunun yanında, "Kıbrıs Sorunu" konusunda Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarının içinde de ayrışık fikirler olduğunu, herkesin "öteki" taraftan nefret etmediğini gördük. İnanç Sıçramaları bu gri alanı yakından tanıma arzusuyla yola çıktı.

Kıbrıs gerçekliğinin çapraşıklığıyla beraber paradokslarla, çelişkilerle, keskin duyarlıklarla, absürt durumlarla, zorluklarla, çılgınlıklarla ve kimi zaman da mutluluk veren sürprizlerle karşılaştık. Baştan şu karara vardık: ne tarafların milliyetçi retoriğine destek vermek, ne de bunları tekrarlamak için gelmiştik adaya; sergimizin "Kıbrıs Sorunu"na yönelik bir siyasal araca dönüşmesini istemiyorduk. Ucu açık bir yöntem izledik; kesin önermeler sunmak yerine sorular soran, düşünümü tetikleyen, yeniden değerlendirmelerin önünü açan bir yöntem...

Sergi kataloğundaki metninde John Nassari, Kıbrıs'taki tıkanmış duruma açılım getirecek, gelecek için vizyonlar sunabilecek karşı anlatıların gerekliliğinden bahsediyor. Projemize katılan sanatçıların böylesi bir karşı anlatının örneğini verdiğine, yalnızca Kıbrıs Sorunu ile ilgili değil, Kıbrıs'ta her şeye egemen olan *Realpolitik*'in gölgelediği, kenarda bıraktığı diğer önemli toplumsal, kültürel ve ekonomik sorunlara eleştirel ama umut içeren bir perspektif getirdiğine inanıyoruz.

Dilin bu kadar ağır bir politik yük taşıdığı, politik retoriğin ve hatta dogmanın özel ve kamusal yaşama bu denli damga vurduğu bir ortamda, sanatın kendisi, alternatif bakış açıları, karşı anlatılar geliştirmek için belki de en verimli zemindir. Çünkü "çatlaklar arasında" çalışıyor, belirsizlikleri işler hale getirebiliyor ve yüzeyde öyle görünmese de bir şeyleri değiştirmeyi başarabiliyor. Daha da önemlisi, zaten bildiğimizi düşündüğümüz şeyleri bir kez daha gözden geçirmemizi sağlıyor ve betonlaşmış duran bakışlar içinde bizzat kendisi çatlaklar açabiliyor.

Travmanın kolektif biçimde paylaşılmasına dair bir duyarlığın ne yazık ki olmadığı bir bağlamda (bunun birçok nedeninden ilki, Kıbrıs'ın bu kadar kutuplaşmış gözükmesi, sanırım) böylesi karşı anlatılar söylemsel açılımlar yaratmakta gerekli hale geliyorlar. Görsel sanatlarda ya da diğer disiplinlerde gelişen bu türden karşı anlatıların, kişisel siyasal önyargılardan uzak tartışma zeminleri yaratmak üzere desteklenmesi, cesaretlendirilmesi gerekiyor; ancak bunların yardımıyla Kıbrıs'ın kendi geçmişinin ve tarihinin zincirlerinden kurtulduğu bir geleceğe ilerleyeceğini düşleyebiliriz. ●

[Çeviren: Erden Kosova]

www.leaps-of-faith.com

KARNAVAL GÜLÜŞÜ

Deniz Palas

Michael Blum, Phil Collins, Pilvi Takala, Nedko Solakov, Silke Otto-Knapp, Paulina Olowska...

E. OSMAN ERDEN

Michael Blum'un enstalasyonundan ayrıntı

Pilvi Takala'nın "Kahvelerdeki Kadınlar" adlı videosundan

Nedko Solakov'un enstalasyonundan ayrıntı

Deniz Palas'taki sanatçıların işleri arasında Khalil Rabah'ın "Filistin Doğa Tarihi ve İnsanlık Müzesi" ve Michael Blum'un "Safiye Behar'ın Anısına" adlı çalışmaları politik içerikleri açısından ön plana çıkıyor. Phil Collins'in "Gerçeğin Geri Dönüşü" isimli işi, gündemi yakalamış olması bakımından önem kazanırken, Nedko Solakov'un "(dünyanın benim tarafımda) Sanat ve Yaşam" adlı çalışması, mekânın bir sanat eseri olarak mizahi bir üslupla kendini dile getirmesi olarak dikkat çekiyor.

Blum'un çalışması, günümüzde yaygınlaşan, güncel sanatın politika ile ilişkilendirilmesine iyi bir örnek. Sanatçı, Hollywoodvari, etkileyici bir kurgu ile oluşturduğu Safiye Behar'ın hayat hikâyesini Türkiye'nin yumuşak karnına yerleştiriyor. Çalışmada Türkiye toplumunun önde gelen özellikleri olan erkek egemenliğe, milliyetçiliğe, muhafazakârlığa karşı, yine bu toplumun en önemli idolü olan Mustafa Kemal Atatürk üzerinden yıkıcı bir yaklaşım ortaya koyuluyor. Mustafa Kemal'in uzun yıllar Latife Hanım'dan gizli olarak bir Yahudi kadın ile yasak aşk yaşamış olması zaten Türkiye toplumunun geneli için rahatsız edici bir durumken, söz konusu kadının ateist, feminist ve anarşist olması ve bu özellikleriyle Mustafa Kemal üzerinde devrimlerinin esinlendiricisi olmak gibi müthiş bir etkiye sahip olması çalışmanın provokatif yönünü ortaya koyuyor. "Melik Tütüncü ile Yirmi Dakika" adlı video ve kendisinin hazırladığı sahte tarihsel belgelerle hikâyenin inandırıcılığını oldukça güçlendiren Blum, tarihe olan kurgusal yaklaşımıyla Türkiye toplumunun aslında çok da sağlam temellere oturmayan başat özelliklerini kurcalıyor.

İngiliz sanatçı Phil Collins her ne kadar "Dünya Dinlemiyor" adlı çalışması ile bienalde ön plana çıkmışsa da kendisinin, "Gerçeğe Dönüş" adlı işi, diğerinden daha özgün bir çalışma olarak karşımıza çıkıyor. Sanatçı, söz konusu işinde Türkiye'deki son moda televizyon programları üzerinden kolayca şöhrete ulaşan ve kısa süre sonra tüketim toplumunca unutulan kişilerin hikâyesini yansıtıyor. Aynı yoldan şöhrete ulaşmış bir insanın trajik sonu Türkiye'nin gündemindeyken Collins'in çalışmasının, bienalin en önemli işlerinden biri olarak ön plana çıktığı söylenebilir.

Üçüncü katta sergilenen "Kahvelerdeki Kadınlar" başlığı altında toplanan videolar, sıradan Türk erkeğinin en önemli mekânı olan kıraathanelere sızan Helsinkili Pilvi Takala adlı kadın sanatçının, erkek egemen bir topluma yaptığı ilginç bir gözlemi olarak izlenebilir. Sanatçı, "Değiş Tokuş" adlı diğer video çalışmasını ise yine kıraathaneler üzerine kurgularken diğerinden farklı olarak bu sefer oryantalist bir bakış açısı sergiliyor.

Sofyalı sanatçı Nedko Solakov'un "(dünyanın benim tarafımda) Sanat ve Yaşam" adlı çalışması Batı sanatının uzun süreden beri sorguladığı mekân/sanat/sanatçı/izleyici ilişkileri üzerine bir deneme olarak ele alınabilir. Söz konusu çalışmada üzerine kaygılanan sanatsal sorunun yeni olmadığı fakat soruna yaklaşımın özgün olduğu söylenebilir. Bienale hazırlanan Deniz Palas'tan çıkan molozları bir eser olarak sergileyerek işinin bir parçası yapan Bulgar sanatçı, bunun yanı sıra kendisine verilen mekâna mizahi bir dil atfetmekle kalmıyor, izleyicinin ellerindeki kalemleriyle işe katılmasını da bekliyor. Böylece Solakov'un işi sergilendikçe sanatçıya ait olmaktan çıkıyor, izleyiciler de sanatçının yaratısına ortak oluyorlar. "(dünyanın benim tarafımda) Sanat ve Yaşam", güncel sanatın gelişmesiyle belirginleşen eser-iş farklılaşmasına iyi bir örnek olarak da değerlendirilebilir.

Deniz Palas'ta sergilenen diğer birçok çalışmanın arasında iki sanatçının işi olumsuz yönde dikkati çekiyor. Silke Otto-Knapp'ın tuval resimleri, sergilendikleri mekâna daha önceden Deniz Palas'ı mesken tutmuş, bienal esnasında binadan çıkmayı reddeden sıradan bir galeri havası katıyor. Otto-Knapp'ın lame ve dore renkleri kullanarak resmettiği güzel mi güzel tabloları küratörlerin iş kazası olarak değerlendirilebilir. Keza Paulina Olowska'nın mekâna serdiği üç harikulade halı, izleyenler üzerinde Knapp'ın tabloları kadar olmasa da, tesadüfen Deniz Palas'ta bulunuyorlarmış gibi bir etki yaratıyorlar. ●

Barbar bize bir şeyler göstermeye çalışıyor!

İstanbul Rehberi, plastik anlatının imkânlarını deneyen ve zorlayan bir yapıt. Yine de, ancak bir delinin başucu kitabı olabilir.

AZRA TÜZÜNOĞLU

Şener Özmen'in "güvenilir rehber Harald Szeemann'ın anısına" atfettiği ve "İstanbul Bienali süresince İstanbul'u ziyaret edecek yerli yabancı sanatçı, küratör, eleştirmen, galerici ve koleksiyonerler, sanat yazarları ve medya mensupları, sefir ve zevceleri" için hazırladığı *İstanbul Rehberi* (*İstanbul Guide*), Bienal'in gayrı resmi kılavuzu olma iddiasında. Diyarbakır'da yaşayan ve üreten sanatçı, İstanbullu olmadığı halde, sırf sanatkâr olduğu ve başka bir şehirde doğup yaşadığı için, kendisinden İstanbul şehrinin belleğine oturacak bir iş istenmesini fazlasıyla acımazsız buluyor. *İstanbul Rehberi*, bu acımazsızlığa karşı verilmiş hınzır bir cevap.

Şener Özmen'in, şehr-i İstanbul'un sanatsever turistlerinin hareket alanlarını daraltmak üzere yazdığı, kurduğu, bozduğu *İstanbul Rehberi*, İstanbul'da yolunu kaybedenler için danışılmaması gereken bir kaynak kitap. Katman katman açılan dilin şizofrenik-zemininde Şener, hiç gidilmeyen ziyaret alanları, insan/mekân/olaylara çarpıp geçmeler, kısıtlı kaotik alanda koşuşturmalar üzerinden bir psiko - coğrafik harita, bir bilinç haritası çiziyor. "Bir şehri tanımanın en iyi yolu, sokaklarında kaybolmaktır" diyen Benjamin'in izinden, Şener, kendi tarihindeki derin kırılmalarla, toplumsal tarihimizin – bilincimizin ve pek tabi güncel sanat dünyamızın temel gösterenlerini ve coğrafyanın kendisi üzerindeki ruhsal ve psişik etkilerini üst üste ekliyor, kayıplar içinde, sıfırdan, kanla yazılmış bir bellek kitabı yaratıyor. Üstelik ironik bir biçimde, okumayan bir ülkenin sanatseverlerini, okuyarak kendi gerçekleriyle yüzleşmeye zorluyor, onlara hazır yapım bir hareket rehberi sunuyor.

Şehir/dil/bilinç içinde sürüklenmelerle Şener, İstanbul'un resmi tarihinden, farklı zaman/yaşlarda farklı "işler" için geldiği şehirde kendi kişisel tarihine, kentin turistik çekim merkezlerinin psiko - coğrafik izdüşümlerinden, İstanbul'da uyulması gereken görgü kurallarına, kültür-sanat mabetleri ve adı duyulmamış "ünlü ziyaretçilerden", Doğulu sanatçı ve eleştirmenlerin İstanbul tecrübelerine, bir şehir rehberinde bulamayacağınız her durağa uğruyor.

Şener, var olan politik, toplumsal ve sanatsal baskı ortamının kısırlığını "göstermeye çalışıyor", polemiğe girmek istiyor, sözcüklerle kışkırtıyor, adı konmamış bir savaşın coğrafyasını işaretliyor. Unutulan ya da unutturulmaya çalışılan yakın – uzak geçmişimize, savaşa, ölüme, belleksizliğimize, suskunluğumuza nihayetinde "geçici esenlik günleri"nin geçiciliğine karşı, "hedefleri arasında yok edici bir kültürün acıma duygularıyla şahlanmış beğenisini toplamak gibi ahmakça istekler de barındıran bir işle uğraşıyor olmanın derin üzüntüsünü" duyduğu işini inatla sürdürüyor.

Şener'in, güncel sanatın resmi olmayan tarihini yazma girişiminin başlangıç noktası aşk/nefret ilişkisi içinde bulunduğu İstanbul. *İstanbul Rehberi*'nin İstanbul'u, bir şehir olmaktan öte, farklı zamanlarda farklı tepkiler veren dengesiz/kusan/tüküren/seven/kucaklayan/içeren/üretmeye zorlayan/tüketen kötü bir anne gibi. Sanatçının narsistik yaralı arzu nesnesine haykırışı, birinci bölümün ilk sözcükleriyle yüzümüze çarpıyor: "Anne Beni Restore Et". Güvenilirliğini yitirmiş, paranoyalara sürükleyen anne/şehir, çocuğunu döverek eğitiyor, kemiklerini kıra kıra... Ona ihtiyaç duymayan -ki bu sebeple hayranlık duyulan- ondan önce var olduğuna ve ondan sonra var olacağına inandığı bu alegorik şehri (sanat dünyasını, hâkim kültürü), içerden - dışardan - kenardan - yamuk bakarak anlamaya çalışıyor ve ona meydan okuyor.

Üçüncü dünyanın üçüncü dünyalısı; üç kez yenik başlamış, üç kez gecikmiş sanatçı; "ben de isterem" şarkıları çığırmadan, gecikmişliğinin üstünü örtmeye çalışmadan, bulunduğu yeri işaretleyerek, ağır ama emin adımlarla hareket ediyor. Bilge bir teröristten öğrenilmiş, (zor) şehirler için gerilla taktiklerini, dağlarına çıkmadan (zira orda keşfedilecek ve kuşatılacak bir şey kalmamıştır) resmi görüşe karşı, plastik anlatılarıyla örgütlüyor.

Failli meçhul cinayetlere, postmodern saçmalıklara, sipariş üzerine sanat üretimi yapan "uslu sanatçılara", hayatı algılama tarzlarındaki farklılığı egzotikleştirerek sergi salonlarına tıkmaya çalışanlara, minyatürleştirilmiş sanat gezilerine katılmaktan hoşlananlara, bu rehberde turist olma hakkı tanımıyor. *İstanbul Rehberi*'nde muhalif düşüncenin eleştirel sesi, oluk oluk akıyor.

İstanbul Rehberi, plastik anlatının imkânlarını deneyen ve zorlayan bir yapıt. Yazarak çizilmeye çalışılan dünya/şehir, sanatçının daha önceki plastik anlatılarının ötesinde, fazlasıyla ken(d/t)iyle dolu, çok sert ama esnek bir metin. On bölümden oluşan *İstanbul Rehberi*, baştan sona bir solukta okunabilecek bir kitap olduğu kadar, her bir bölümü kendi başına değerlendirilebilecek bir yıldız kümesi gibi. Bu çok katmanlı değişken metin, tarihsel, coğrafi, toplumsal, sanatsal ve ego/etno/santrik travmalarla yoğrulmuş bir dilin, çatallı gövdesinin çok sesliliğinin gücünü taşıdığı kadar aynı dilin birbirini sürekli susturan (kuyruğunu yiyen yılan) gerilimini de taşıyor. Yine de *İstanbul Rehberi*, ancak bir delinin başucu kitabı olabilir. ●

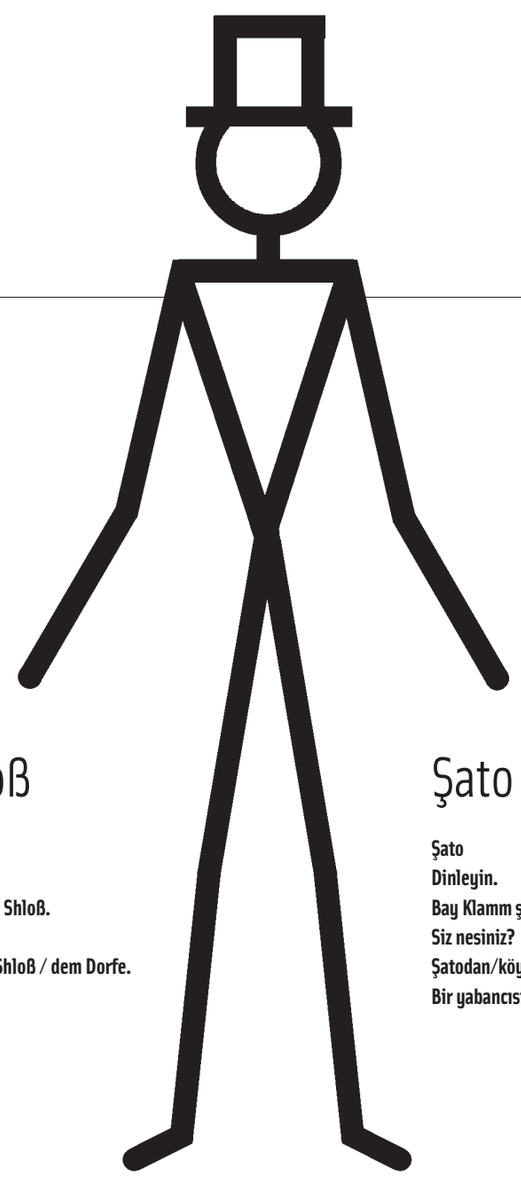

Pavel Büchler,
Şato (Sade İngilizce)
2005
Ses Enstalasyonu
Tütün Deposu'ndaki
yapıtından

Das Schloß

Das Schloß
Hören sie.
Herr Klamm ist aus dem Shloß.
Was sind Sie?
Sie sind nicht aus dem Shloß / dem Dorfe.
Sie sind ein Fremder.

Şato

Şato
Dinleyin.
Bay Klamm şatodan bir bey.
Siz nesiniz?
Şatodan/köyden değilsiniz.
Bir yabancısınız.

Gazel, "Uykudan açtım gözümü..."

Hâbdan açtım gözüm nâgâh kaldırdım seri
Karşıma gördüm durur bir mah-cehre dilberi
Taliim sa'd oldu yahut kadre erdim galiba
Kim mahallem içre gördüm gice doğmuş Müşteri
Nur akar gördüm cemâlinden egerçi zâhirâ
Kendisi benzer Müselmana libası kâfiri
Gözümü açıp yumunca oldu çeşmimden nihân
Söyle teşhis eyledim kim ya melektir ya peri
İrdi çün âb-hayata Mihrî ölmez haşredek
Gördu çün şeb-i zulmetinde ol ayan İskenderi
Mihrî Hâtun

Çevriyazı
Uykudan açtım gözümü ansızın kaldırdım başımı
Karşımda durur gördüm bir ay yüzlü güzeli
Kısmetim kutlu oldu ya da itibarlandım galiba
Ki mahallemde geceleyin Müşteri yıldızının doğduğunu gördüm
Yüzünden nur akan gördüm ise de
Kendisi Müslümana benziyor, giysisi ise kâfir giysisi
Gözümü açıp yumunca gözümün önünden kayboldu
Şöyle belirledim ki, sevgili ya melektir ya da peri
Mihri kıyamete dek ölmez, çünkü o ölümsüzlük suyuna erdi
Gördü, çünkü o gece karanlığında apaçık İskender'i

Cerith Wyn Evans
Ayrılma ve Birleşme 05,
(gazel, "Uykudan açtım gözümü..." Mihrî Hâtun), 2005.

Cerith Wyn Evans Antrepo No: 5'teki çalışmasında İkinci Dünya Savaşı boyunca düşman uçaklarına karşı Avrupa göklerini taramak için kullanılmış Amerikan Ordusu'na ait bir uçaksavar projektöründen yararlanıyor. Wyn Evans, söz konusu makineyi daha önce iki kere kullanmış, her defasında özel olarak seçilmiş bir şiiri Mors şifresi ile yayınlamış. *Ayrılma ve Birleşme 05*'te Mihrî Hâtun'un gazeli, bir şifreye ve sonrasında ışığa dönüşüyor.

Sınırlı Cemaatlerin Önlenemez Yükselişi

"Belki de ilginç olan sadece imajlardır, mekânlar değil."

Solmaz Shahbazi ile Bienaldeki projesi üzerine söyleşi...

ALEXANDRA MACGILP
ALMILA AKDAĞ SALAH

AM: Bize biraz Bienal projenizden bahsedebilir misiniz?

Kent üzerine beş hafta içinde ortaya çıkarılması çok zor bir şeyler yapmam gerekiyordu. Yapmaya niyetli olduğum şey, bu kentin bir parçasını ele almaktı; burada var olmakla birlikte dünyanın herhangi bir başka yerinde de olması muhtemel ve aslında buranın dışında zaten her yerde var olan bir olguyu ele almaktı. Örnek vermek gerekirse, İstanbul'da toplumun belirli bir kesiminin kent merkezinden, kent dışında, son derece iyi korunmakta olan gettovari site yerleşimleri oluşturmaya doğru bir hareketliliği söz konusu. Ben de onları buna itenin ne olduğunu anlamaya çalıştım.

AM: Site yerleşimleri hakkında ilk duyumları nasıl edindiniz?

Bu yerler hakkında bana bilgi veren, toplumun faklı kesimlerinden gelen bir grup insan vardı. Bu kentin büyüsüne kapılmış olduğum için, bu kimlik kaymasının ne şekilde ortaya çıktığını görmek oldukça ilginçti. Buraya en son geçen yıl *Normalizasyon* projesi kapsamında davet edildim. Şimdi, içinde daha fazla zaman geçirmişken, burayı tam olarak anlayıp anlamadığımı bilmiyorum, ama artık belirli bir toplumsal kesimde olup bitenlerle ilgili kendime ait bir kuramım var.

AM: Hakkında *Tehran 1380* adlı filmi çektiğiniz Tahran'la benzerlikler söz konusu mu?

Burada daha yoğun, farklı bir tempo söz konusu. Tahran'da biz, Türkiye'nin 20-25 yıl gerisindeyiz, site yerleşimlerimiz yok ama ben kendim de bir çeşit sitede yaşıyorum. Orada bir daire kiraladık, çünkü her an Tahran'da olamıyoruz ve biz yokken bizim adımıza korunmuş oluyor. Daireye ulaşmak için korumalı kapıdan geçmek zorundasınız.

AM: Bu sizin site yerleşimleri içinde kameraya aldığınız şey, değil mi?

Evet, aslında bu mekânlardaki her yeri çekmeye başladım, Kemer Country'deyken örneğin, durumdan o kadar etkilendim ki golf derslerini görüntüledim ve bu çekimleri kullanacağım. Çalışmamı biliyor musunuz bilmiyorum, fakat yaptığım ilk film bir belgeseldi, fakat klasik anlamda bir belgesel değildi. Belgesel formatını korumakla birlikte, geçen bir yıl boyunca sanat mekânlarına daha çok davet aldıkça ve metrajı farklı biçimde kullanma özgürlüğü verildikçe, banyosunda küçük değişiklikler yaptım. Böylece artık bu son metrajı kullanmaya karar verdim. Yeni bir dijital zoom kullandım, böylece yüzleri görmeyeceksiniz. Örneğin, arabanın üstünde duran çay kutusunu 20 dakika boyunca çektim, ölümüne sıkıcı.

AM: Buna mecbur etmek istiyorlar ancak siz biraz muğlâk bırakıyorsunuz...

İmajlara ve hangi insanların bu imajlarla oynayarak, insanların dikkatini ne şekilde çektiklerine baktığınız zaman kimlik ve köken kavramlarının günümüzde ne kadar önemli olduğunu görüyorsunuz. Belki de ilginç olan sadece imajlar, mekânlar değil.

AM: Bu insanların bir mekânı algılama biçimi de ayrıca, "Suriye işte bu olmalı" şeklindeki düşünme biçimi. Sadece bir kaç yıl önce kendinizi bir mimar değil sanatçı olarak düşünmeye başladınız, değil mi? Filmlerinizin bu son zamanlarda galeri ortamında gösterilmekte olduğunu söylüyordunuz.

AA: Bunun için çaba gösterdiniz mi yoksa tesadüfen mi oldu?

Bunun ilk başlarda benim başıma geldiğini düşünüyorum, çünkü Almanya'da yaşayan İranlı bir kadınım.

AA: İlginç bir bakış açısı sizinki...

Başlangıçta bakış açımın ilginç olduğundan bile emin değilim, ilginç olan şahsen *ben*dim ve bunu işimde kullanmaya başladım. İlk belgeseli yaptığımda, kimse filmi görmek istemedi. Festivallere gönderdik ama hiçbiri tarafından kabul edilmedi.

AA: Film festivalleri demek istiyorsunuz.

Evet, sadece tek bir festivalde vardık, bu festivalden sonra şansımız bayağı açıldı. Dünyanın bu bölgesindeki şehirlere bakıyorum, bu ilginç, çünkü Almanya'da büyüdüm ama İran'ı tanıyorum, yani bir şekilde bağlantım var. Hep bu tür ülkelerin dışarıda gösterilen imajlarının peşinden gittim. Bu konuda hep duyarlıydım, böylece bu imajlarla faklı biçimlerde uğraşmaya başladım, demek istediğim, filmlerimi izlerken İran'da görmeyi umut ettiğiniz şeyi asla görmezsiniz. Bu Tahran'dır veya değildir demiyorum, sadece ne umduğunuzu düşünün. Neden hep develer ve camiler görmek zorunda olduğunuzu.

AA: Yani insanları şaşırtmayı seviyorsunuz.

İnsanlarla karşılıklı iletişimde olmayı, onlarla sohbet etmeyi seviyorum.

AA: Seyirciden bahsediyorum.

Evet, tabii seyirci, bu sadece şaşırtmak ile ilgili değil, en çok hoşuma giden şey, mümkünse gösterimden sonra seyirci ile sohbet etmek.

AM: İşte *Tehran 1380*'i çekici kılan bu. Shirin Neshat'ın peçeli, siyah-beyaz çalışmasını görüyorsunuz ve sizin filminizi ve insanların evlerinde günlük yaşamlarını izliyorsunuz Tamamen egzotiklikten arındırılmış.

Evet, insanların ne düşündüğü değil şaşırtıcı olan. İzleyici ile iletişim kurmak. Festivalde, bu filmdeki Tahran hakkında biri öylece hayal kırıklığı içinde ayakta dikilip, bana, "şehirdeki o kaotik alanların, pazarın, şunun bunun nerede olduğunu" sormuştu. "Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?" dedim sadece. "Bu imajlar nedir?", "Farklı ve yeni şeyler görmek ilginç değil mi?"

AA: Bienal'de çalışmanın, sanatçının performansı üzerinde bir etki yarattığını düşünüyor musunuz? Kendi başınıza çalışmak ve sadece kendi çalışmanızı sunmaktansa böyle bir takımla çalışmak, ne de olsa yaptığınız şey zaman ve mekânla daha fazla kısıtlanmış oluyor.

Durumdan etkilenmemeye çalışıyorum. Yardım ve tavsiye almakla beraber çalışırken buradaki insanlarla değildim. Bu yüzden, bunun beni hiç bir biçimde etkilediğini sanmıyorum. Yani, benim için aslında iyi olduğunu düşündüğüm zaman kısıtlaması hariç, hiç bir şeyden özellikle etkilenmedim. Zaman bol olduğunda hep dağılırım. Fakat tam da kısa dönemli çalışmalar nasıl olursa öyle. Bunu öyle bir zaman diliminde tamamlayacağım ki, yine de işe geri dönüp bakma ve son düzeltmeleri yapma olanağını bulacağım. ●

[Çeviren: Meral Camcı]

Solmaz Shahbazi'nin Garanti Binası'ndaki *Tam Size Göre* (*Perfectly Suited for You*) adlı video enstalasyonundan.

Yürürken, Koşarken, Bu Kentte Yaşarken: "Basamağa Dikkat"

Hem kentin farklı yerlerinden müzisyen ve dansçıları bir araya getirmiş hem de oradan gelip geçmekte olan kişileri kendine çekmiş bir buluşma mekânı...

SAMİ KISAOĞLU*

Bankalar Caddesi, Hacı Ali Sokak

Yüksek Kaldırım Caddesi, Horoz Sokak

Türkgücü Caddesi

Yeni Çarşı Caddesi

Kumbaracı Yokuşu

Sanat yapıtının farklı anlatım araçlarını kullanması ve günlük hayatla, sanat yapıtı arasındaki sınırın silinişi, günümüz kentiyle sanat yapıtını bir araya getiriyor. Kenti sosyal katmanları ve yaşam pratikleri üzerinden okuyan sanat yapıtı, artık katılımcı, paylaşan, yaşayan, belgelen kimliğiyle kente dâhil oluyor. Kişisel yaşanmışlıkların çıkış noktasını oluşturduğu "Basamağa Dikkat" adlı projesinde Karl-Heinz Klopf, Türkiye ziyaretleri sırasında, her gün geçmekte olduğu ve üzerinde yürüyebilmenin kimi zaman neredeyse bir ip cambazının hünerini gerektirdiği kaldırımları ele alır. Her kaldırımın kendine özgü bir biçimi, görünüşü ve çağrışımı olduğuna dikkat çeken sanatçı, projesinde de kaldırımların heykelsi yanlarını vurgular. Kaldırımların biçimsel ayrıntılarının öne çıktığı proje Bienal mekânlarının güzergâhı üzerinde, Karaköy-Galata-Beyoğlu civarında gerçekleştirdi. Bir dış mekân enstalasyonu olarak da bakabileceğimiz proje seçilen basamakların geceleri beyaz sahne ışıkları ile aydınlatılması aracılığıyla bir anlamda bir sokak sahnesine dönmesi sağlandı.

Merdivenlerde Bienalin açılışını takip eden dört gün boyunca etkinlikler gerçekleştirildi. 17 Eylül akşamı Bankalar Caddesi'nden Galata Kulesi'ne uzanan Hacı Ali Sokak'ın başlangıcındaki bir bankamatiğin önünde yer aldı. Performans "Body Percussion" olarak adlandırılan, vücutlarının sesi ile ortaya koydukları ritmin büyük ölçüde ön planda olduğu bir gösteriydi. Etkinlikteki performansçıların sayısı çok geçmeden artmış ve merdivenlerde oturan çoğunluğu da içine almıştı.

Bir sonraki akşam gerçekleşen etkinlik kentin birçok farklı noktasından gelen break dansçılarının buluşma noktası, Galatasaray Meydanı'nın altında yer alan Yeni Çarşı Caddesi oldu. Bir saat boyunca gerçekleşen performansta kentin kaldırımları bu kez bir break dans pistine dönüşmüştü.

Üçüncü gün gerçekleşen etkinlik en neşelisiydi. Bunda kuşkusuz Roman müzisyenlerin ve etkinliğin gerçekleştirildiği mahallenin sakinlerinden büyük bir kısmının Romanlar olmasının payı büyüktü. Tophane'den Galatasaray'a çıkarken birçok kez önünden geçtiğimiz Türkgücü Caddesi'nde, başlangıçta çocukların çoğunlukta olduğu dans edenler grubuna, çok geçmeden ortaya yaşlı teyzeler de eklenmiş ve basamaklar bir düğün yerine dönmüştü.

20 Eylül akşamı ise Yüksek Kaldırım Caddesi, Horoz Sokak'ta kötü bir sürpriz ile karşılaştık. Sigortaların atması sonucu elektrik alacağımız dükkân devre dışı kalmıştı. Kısa zaman içersinde yaklaşık elli metre aşağıda bulunan bir diğer sahne noktasına eşyaların taşınması ve bir otelden alınan elektrik ile gerçekleşen etkinlik bu kez elektronik alt yapılar üzerine vokal, trompet ve tumbaların performansından oluşan bir dinletiydi.

Benim için koşturmayla geçen dört günün sonunda söyleyebileceğim 9. Uluslararası İstanbul Bienali'nde gerçekleştirilen "Basamağa Dikkat" projesinin büyük ölçüde kente yayıldığı gerçeğidir. Öyle ki, hem kentin farklı yerlerinden müzisyen ve dansçıları bir araya getirmiş hem de oradan gelip geçmekte olan kişileri kendine çekmiş bir buluşma mekânı oluşturmuştur. Bir diğer nokta ise, en başından beri İstanbul Bienallerine getirilen eleştiriye bir yanıt niteliği taşımasıdır. Yaşadığı çevreye nüfuz eden ve çevresi ile elindekileri paylaşan bu etkinliklerde farklı müzik türleri bir araya gelmiş ve bir anlamda İstanbul'un müzikal zenginliği bir kez daha vurgulanmıştır. ●

** Sanatçı Asistanı*

Uzaktaki Göz: Gabriele Basilico ile İstanbul üzerine

PETER LANG*

İstanbul'un binaları ve sokakları kentin ortasından geçen Boğaz gibi bir hareketlilik gösteriyor. Farklı yükseklikleri uzanan binalar, tırmanan ve inen sokaklar, merdivenli yokuşlara dönüşen yaya kaldırımları, birbirini sıkıştıran kentsel alanlardan menkul bu kent topografyası, göz alabildiğine umarsızca uzanıp gidiyor. Arazinin engebeliliği ve bir referans noktasının alınamayışı kente uçsuz bucaksız, başlangıcı ve sonu belli olmayan bir genişlik verdiği gibi herhangi bir noktanın bir diğerinden daha avantajlı olmasını da engelliyor. İstanbul'a geldiğinizde, dokusunun içine düşmüş hissine kapılıyor ve hemen yürümeye, keskin virajlar almaya, yokuş aşağı koşarak inmeye veya dar bir kaldırımda ilerlemeye başlamaya hazır hissediyorsunuz kendinizi.

Pek de rahatsız edici bir deneyim olmayan bu fiziksel dengesizlik hali, İstanbul'u ziyaretçisine dünyadaki benzeri birçok devasa kentten çok daha açık kılıyor. Bugün, dünyanın diğer megapollerindeki gibi inanılmaz sayıda gökdelen, alışveriş merkezi ve lüks uydukentlerin bulunduğu bu kente baktığımızda, ünlü İtalyan kent fotoğrafçısı Gabriele Basilico'nun İstanbul'dan ne anlamlar çıkardığını görmek ilginç bir deneyim olacak. Sanatçının kentlerle ilgili işleri tek bir kompozisyonun parçaları gibi görünüyor. Ona günümüz kentlerinin farklı yönleriyle ilgili neler düşündüğünü sorduğumda verdiği yanıt şuydu:

"Kentlere olan ilgime rağmen içlerinde bulunan her şey ilgimi çekmiyor. Hatta benim için bu ilginin bir hiyerarşisi olduğunu da söyleyebilirim. Örneğin, en başından beri periferideki bölgeler, endüstriyel alanların tipolojisi ve dönüşüm geçirmekte olan noktalar her zaman ayrı bir yere sahip olmuştur benim için. Ancak buna anıtlar ve kentin birleşen kesimleri arasındaki ilişki ve bunların yeni olanla bağlantısını da eklemek gerekir. Tüm bunlar, mimarinin gerçek yönleriyle ilgilendiğimde daha da büyük bir önem kazanıyor. Bundan dolayı bir kent manzarasını gözlemlerken, daha büyük bir mesafe ve daha engin bir görüş alanına sahip olduğumda her şeyi yeniden ele almak ve hiçbir şeyi dışarıda bırakmamak zorunluluğunu yaşıyorum."

Basilico'nun bu yeni nesil büyüyen kentlere dair perspektifini belirleyen ne? Yanıt şöyle: "Küreselleşme baskısı altında hızla değişen ve her yerde aynı bina tipolojisini yeniden öneren kent manzarasının yanı sıra aynı konular ve aynı ikonlar özünde küçük farklılıkları barındıran uçsuz ve sonsuz dev bir kent haline geliyor benim için. Bir fotoğrafçı olarak çalışmalarımda en çok ilgilendiğim şey, bu iki olgunun arasındaki ilişkiyi görünür kılmak."

Basilico'nun İstanbul'da gezenirken yakaladığı imgelerde bu bildik yakınlık hemen hissediliyor. Terk edilmiş bir otomobilin yanındaki arabasının üzerine eğilmiş ve arkası kameraya dönük duran hurdacı, önünden akıp giden şehre bakmakta (sol üstteki fotoğraf). Bu kompozisyondaki son derece güzel gerilim, kaynağını birbirine geçen farklı planlar ve makinenin sokaklar üzerine dalışa geçen hareketliliği ile keskinleşen bir heyecanda buluyor.

Sanatçının İstanbul'unda hâkim olan gerilim, ip üzerinde dengesini tutturmaya çalışan bir cambazın yaşadığından pek de farklı değil aslında. Basilico bu deneyimi kent ve mimarisi aracılığıyla bize yaşatıyor. Tahtaları gevşemiş ve ayakta zor duran ahşap eski "Türk evi", bizim de, bir andan diğerine geçerken her an düşebileceğimizi düşündürüyor (sağ ortadaki fotoğraf).

Her bir binayı Basilico'nun merceğinden dikizlerken arazinin yarattığı karmaşayla karşılayoruz: yokuş yukarı tırmanan Arnavut kaldırımı sokağa bakarken gördüğümüz tuhaf ve yüksekçe bina görüş alanımızı birden kesiyor (sol ortadaki fotoğraf); bundan daha da imkânsızmış gibi görüneni de dik bir yokuşun üzerine merdiven basamakları gibi dizilmiş ve neredeyse çöküp gitmelerini kırılgan ahşap bir kulübenin engellediği apartmanlar (sağ alttaki fotoğraf). Kentin dokusuna yönelen bu tekinsiz bakışlar, İstanbul'u, ilgisiz biçemsel bir manipülasyondan çok katıksız bir birikimin hacmiyle oluşan inanılmaz düşsellikte bir ortam olarak yeniden üretiyor.

Avrupa'daki, başka bir dönemden kalma birer antikaymış gibi korunan tarihi birçok kentten farklı olarak, İstanbul sürekli değişiyor, parçalara ayrılıyor, hareket ediyor ve kendini savunmaz ve çıplak bırakacak bir şekilde çöküyor. Kent, Basilico'nun çalışmalarında her tür bozguncu duyarlıktan arınmış güçlü bir çağdaş kent tablosu çiziyor. Basilico'nun bu duruma yönelik açıklaması "tarihi kentle çağdaş kent ortamına görsel yaklaşımın, her iki süjenin de fotoğrafçıya sunduğu görsel önerilerin birbirine uzaklığı ölçüsünde farklılık taşıdığı" yönünde.

Basilico'ya göre kentin açık ve belirgin koşulları, birbirleriyle, sadece mevcut bağlamın dönüştürülmesi yoluyla uzlaştırılabilecek bir çarpışma yaşıyor: "çünkü 'Basilico'ya göre' görme eylemi, fotoğrafın doğasındaki olan, gerçek dünyadan alınan imgelerin birikmesi ve zamana karşı durması ile ilişkili. Büyük bir kenti güncel periferik bağlamında fotoğraflamak, dilbilimsel ifadeyle birbirine zaman ve mekân olarak uzak farklı kentlerin görselliklerinin özünü içeriyor."

İnsanlar, Basilico'nun imgelerinden küçük rollere indirgenirken, yaşamları kentin dokusunda tümüyle soğurulmuş görünür. Bu kent manzaraları, kentin günlük yaşamın ne kadar organik bir uzantısı olduğunu gösteriyor sanki. Sanatçı, bu bakışı binaların sokaklara, sokakların da günlük faaliyetlere bağlanma şeklini yakalayarak ortaya koyuyor:

"Çoğu insan ve kesinlikle birçok mimar gibi ben de bir kentin bağlamı, binaları, meydanları, mekânları ve formlarının kentlilerin yaşam kalitesini tanımlandırmak için anahtar görevi gördüğüne şiddetle inanıyorum. Ancak toplumsal bir bakış açısıyla yaklaşırsak, bu mimari projeyle yaşam kalitesinin birbiriyle doğru orantılı olmasını gerektirmez. Örneğin, altmışlı yıllarda Napoli'nin kentsel dokusunu ve buradaki alt sınıf işçilerin yaşamını inceleyen İsveçli toplumbilimcilerin yaşam koşullarının aslında ortamın gösterdiği kadar da dramatik olmadığının farkına vardıklarını hatırlıyorum."

Belki de insanın sosyalliğini sürekli yanlış değerlendiriyoruz. Yine de Basilico böyle bir çalışmanın sonucunun apaçık ortada olması gerektiğini düşünüyor: "Bu, sokağın özel alanın bir uzantısı gibi kullanılarak kapsamlı bir iletişim kurulmasından kaynaklanıyordu. Grup dayanışması bireyin yalnızlığına galip gelmişti, ki bu Kuzey Avrupa'da pek de rastlanmayan bir olgu."

Avrupa Topluluğu'nun genişlemesi çevresinde dönen tartışmalara rağmen İstanbul, bugün kıta üzerindeki en dinamik kentlerden biri. İşte bu da Basilico'nun işlerinin en uzdilli yönlerinden biri: kent artıkları ile neredeyse unutulmuş kesimlerini de barındıran ve sık sık kendi içinde yer değiştiren İstanbul'u bu özellikleriyle temsil etme yeteneği.

"Fotoğrafçının işi bellekten ayrı düşünülemez. Yakında ve uzakta olan diğer yerlerin parçaları görsel deneyimde yeniden ortaya çıkar ve önümüzdeki mekânda tüm bütünlüğüyle yeniden bir araya gelir. İstanbul, diğer megapoller gibi baş döndürücü bir hızda değişen bir kent. Onu uzaktan gözlemlediğinizde, tarihsel imajı günümüzün kent gelişimi içinde kaybolmaya başlar ve tam da bu nedenle geçmişi okunamaz hale gelebilir. Bu muhteşem kenti, bundan otuz yıl önce, Asya bölgesindeki büyük kentleşme söz konusu olmadığı zamanlarda ziyaret etmiştim. Dolayısıyla bu kestirilemez bellek oyununda geçmişin fragmanlarının fotoğraf projesi içinde hem görünür hem de görünmez kalacağından eminim."

Bu bağlamda, Basilico'nun İstanbul'a dair analizi, geçmişin olağandışılığından sıyrıldığı ve tarihin bağlarının çözüldüğü bir filtreleme olarak görülebilir. Geriye kalan, tarihsel olarak belirsizlikler taşıyan, ancak görsel açıdan uyarıcı bir kent manzarasının çağdaş yansıması.

Bir otoyoldan çekilmiş ve tüm kentin hilal şeklindeki açık bir otoparkta düzenli biçimde park edilmiş arabaların arkasında uzayıp gittiği fotoğrafta, İstanbul bir durma noktasına geliyor ve apartmanlarla küçük binaların birden azaldığı bir yerde tuhaf bir biçimde sona eriyor. Burada kentin eksik kaldığı hissi hâkim. Otoyol kendi rotasında akıp giderken, uzakta kent dokusu kabarmaya ve ufukta dalgalanmaya devam ediyor. Odak alınmış bir nokta yok; buradaki izlenim, daha çok izleyenin gözlerinin önüne serilen bir kent (sol alttaki fotoğraf).

Basilico bu seriyle İstanbul'un biricikliğini reddederek onu dinamik ve çağdaş bir kent yapan parçaları yakalıyor. Türkiye'den bu manzaralara İtalyan yeni-gerçekçiliğinin izlerini taşımakla suçlanabilir fotoğrafçı kuşkusuz. Ama burada şekil alan çok daha önemli bir şeyler olma ihtimali söz konusu. Basilico'nun ürkütücü parlak projektörler altında İnönü Stadyum'unu gece görüntülediği fotoğrafta manzara, bir cerrah duyarlığıyla kurgulanan bir tiyatro sahnesine dönüşüyor (sağ üstteki fotoğraf). Hasta İstanbul kenti ve ciddi bir ameliyat geçiriyor adeta. ●

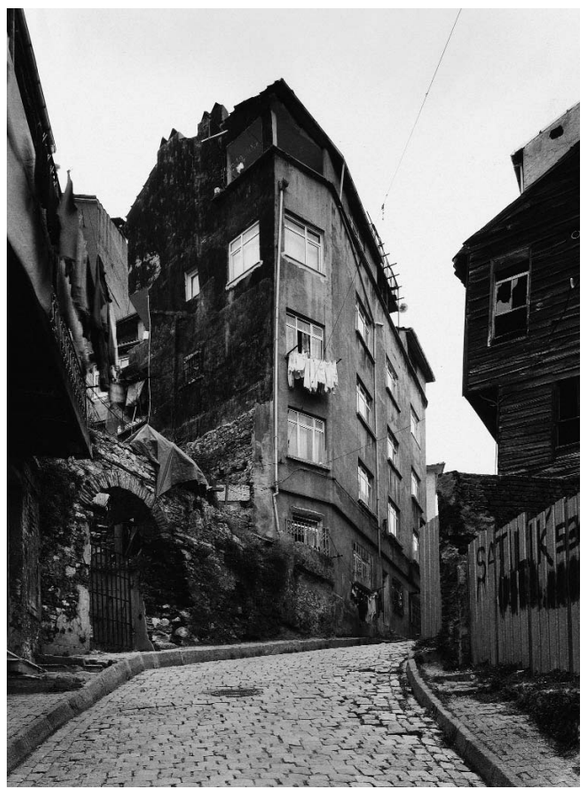

* Peter Lang'in Basilico ile Ağustos-Eylül ayları arasında İnternet üzerinden yaptığı söyleşi üzerine hazırlanmıştır.

Peter Lang Texas A&M, Mimarlık Bölümü'nde doçentlik yapmaktadır. Lisans eğitimini mimarlık, doktorasını da tarih ve kentleşme üzerine yapan Lang, aynı zamanda Toscana'daki Santa Chiara Study Center'da mimari tasarım ve mimarlık kuramı dersleri vermektedir. 1998 yılından bu yana Roma kökenli uluslararası kent araştırmaları grubu Stalker'ın aktif üyelerinden biri ve Osservatoire Nomade'nin yayın yönetmenliğini yürütüyor. Lang aynı zamanda dış merkezli kent kültürü ve gelenekdışı mimarlık ve tasarım yan ürünlerini inceleyen Map Book Publications'ın yeni kent kitapları serisi Guidelines'ın yönetim kurulu başkanı. Peter Lang Roma ve New York'ta yaşıyor.

[Çeviren: Aykut Şengözer]

Antrepo'da Gösterimi Yapılan Filmler

Misafirperverlik Alanı'nda pazartesi hariç her gün saat 17.00'de, perşembe günleri ise saat 18.30'da yerli ve yabancı yönetmenlerin filmleri gösteriliyor. Programı Bienal web sayfasından izleyebilirsiniz.

Kurz und Schmerzlos / Kısa ve Acısız
Fatih Akın
2003, 100', DVD
Renkli, Almanca, Türkçe altyazılı
Fatih Akın'ın ilk filmi olan Kısa ve Acısız, 51. Locarno Film Festivali'nin en çok konuşulan yapımlarından birisi oldu. Akın, Tarantinovari bir suç öyküsü üzerinden işlediği bu filmiyle Alman sinemasının en önemli isimlerinden birisi olacağının işaretlerini vermişti. Yönetmen aksiyon dolu öyküsünün altına bir toplumda yabancı olmak ve köklerine dönmek gibi kendisinin birinci elden tanıdığı duyguları katarak hem eleştirmenlerden hem de seyirciden son derece olumlu tepkiler aldı. Sık sık Eşkıya filmi ile karşılaştırılan Kısa ve Acısız, başrol oyuncusu Mehmet Kurtuluş'a da büyük ün kazandırmıştı.

Dealer
Thomas Arslan
1998, 80', VHS
Renkli, Almanca, İngilizce altyazılı
Thomas Arslan'ın Robert Bressonvari yalın filmi, Berlin'de yaşayan genç Türklerin hayatına dair derinlemesine bir toplumsal analiz sunuyor. Harap durumdaki sanayi mahalleleri ve karanlık geçitlerden oluşan durağan ve klostrofobik bir Berlin yaratan yönetmen, Can ve Jale'nin öyküsü aracılığıyla toplumsal koşulların etkisinde şekillenen bir ruh halinin portresini çiziyor. Dealer, suç dünyasında kurmak zorunda olduğu kariyerinden kurtulamayan Can'ın Berlin sokaklarında, şimdiye dair umutsuzluk ile geleceğe dair umutları arasındaki inişli çıkışlı yolculuğu.

Follow the Feather / Tüyü Takip Et
Nuray Şahin
2004, 80', DVD
Renkli, Almanca, İngilizce altyazılı
2004 yılında 53. Uluslararası Mannheim-Heidelberg Film Festivali'nde "Umut Vaat Eden Yönetmen ve Senaryo" ve 16. Ankara Uluslararası Film Festivali'nde "Ulusal Film Yarışması" ödüllerini kazanan Tüyü Takip Et, babasının ölümü üzerine annesi ve kız kardeşi ile buluşmak üzere Tunceli'den Berlin'e seyahat eden Hêlin'in öyküsünü anlatıyor. Rüyalarında gördüğü beyaz bir tüyün rehberliğinde evleneceği erkek ile tanışan Hêlin'in öyküsü aynı zamanda Tunceli'den Berlin'e uzanan bir seyahatname.

Status yo!
Till Hastreiter
2004, 123', DV
Renkli, Almanca, İngilizce altyazılı
Status Yo, hiphopçu Yan Eq'in 24 saat içinde Berlin'in gelmiş geçmiş en büyük partisini düzenlemeyi başararak başını beladan kurtarma çabalarına dair küçük bütçeli ama büyük keyif veren film. Yan Eq'in bu kısa sürede tanıştığı kentin farklı etnik köken ve alt kültürlerinden gelen gençlerini öykülerini anlatan film, Berlin'de kent hayatına dair gerçekleri göz önüne seriyor.

Nekam Achat Mishtey Eynay / Avenge but One of my Two Eyes / Pour un seul de mes deux yeux
Avi Mograbi
2005, 100', VHS
Renkli, İbranice, İngilizce altyazılı
Avi Mograbi'nin Avenge But One Of My Two Eyes adlı filmi, İsrail-Filistin sorununa odaklanan bir belgesel. Filistinliler ile İsrail ordu mensupları arasında bir diyalog kurulmasının önemine inanan İsrailli yönetmen, Fransa ve İsrail ortak yapımında gerçekleştirdiği belgeselde Samson ve Massada mitlerine göndermede bulunarak genç nesil İsraillilere ölümün esarete tercih edilebileceğini gösteriyor. İkinci İntifada'nın yükselişi ile Filistinliler'in İsrail ordusu tarafından sürekli aşağılamalarını konu edinen film, tükenmiş durumdaki bu insanların öfkelerini ve umutsuzluklarını dile getirmelerini Yahudilerin Romalılar karşısında veya Samson'un Filistinler karşısındaki tavırları ile ilişkilendiriyor.

The Experience of the Cross
Taras Popov ve Vladimir Tulkin
1996, 53', VHS
Renkli, Rusça, İngilizce altyazılı
Kazakistan'daki ıslahevlerinde gündelik yaşamın öyküsünü anlatan bu belgesel film, Contrabanda'nın yolunu izleyerek çekilmiş. Yakın zamana kadar eski Sovyet ülkelerindeki adalet sistemine dair bilgilerin yayınlanması yasaklanmıştı. Islahevinde hapis yatan genç bir felsefecinin toplumun aynası olarak hapishanelere dair geliştirdiği tezler, eski Sovyet ülkeleri kuşağında insan haklarının durumuna ışık tutuyor.

Noah's Ark
(from the series of Chingizkhan Dream)
Said Atabekov
2004, 29'10", DVD
Siyah-beyaz, Sessiz
Güney Kazakistan, mitolojik öykülerle doludur. Yerel bir efsaneye göre Nuh'un Gemisi, buradaki Kazgurt Dağları'nda karaya oturmuştur. Kazgurt yakınlarında İpek Yolu üzerinde yörenin azizlerine adanmış türbelerin yer aldığı antik Sayram kenti bulunur. 20. yüzyıl, bu bölgenin mitleştirilmesine katkıda bulunmuştur. Şimkent'te Kırmızı Traktör ve savaş makinesine adanmış anıtlar; çocuk parkında ise daha sonra bir kafeye dönüştürülen askeri bir helikopter anıtı bulunmaktadır. Bölgedeki petrol rafinerisinin boruları, atmosfer kirliliğini daha da arttıran lastik, kurşun ve fosfor fabrikaları, sanayileşmenin yeni minareleridir. Kentin kendi Mısır Piramitleri vardır, fakat bunlar kurşun fabrikasının atıkları nedeniyle simsiyahtır. Nuh'un yöredeki torunları, zehirli bir ortamda yaşarken geçmiş ve modern zamanlar arasında bir bağ kurarak Tufan'dan sonraki hayatı temsil etmekteler.

Şeytana Uyma!

Litvanya'nın başkenti Vilnius'taki bir sokak afişinde, 9. Bienal'in sanatçılarından Daniel Bozhkov'un ürettiği Eau d'Ernest parfümü ile ilgili ilginç bir ilana rastlandı. Üstünde "ŞEYTANA UYMA, EAU D'ERNEST'İ BOYKOT ET" yazan ilanda Litvanya'nın ünlü aktörlerinden biri ile parfümün aslı ve sahtesi yer alıyor.

Halıya Bas.

Bienal sanatçılarından Paulina Olowska'nın Deniz Palas'ta sergilenen halılarına basılmadığı haber merkezimize ulaşmıştır. Ev mekanını yeniden kurgulayan bu işlere hem yanında hem de üstündeyken bakabilirsiniz.

Koru Kendini!

Bienalin, büyük şirketlerin düzenlediği bir reklam kampanyası, küratörlerin "creative director", sanatçıların "grafiker" olduğu bir distopyada ancak, müşterinin hassasiyetlerine dokunacak bir iş geri çekilebilir.

AZRA TÜZÜNOĞLU

Dert ettiği konularla Bienalin içinde ama dışında yer alan Misafirperverlik Alanı'nın yaramaz konuğu Free-Kick, konuk olmanın gerektirdiği ağırbaşlılıkla bulunduğu/ağırlandığı alana oturmak yerine, kendi varoluş alanını sorgulayan durumlar yaratıyor, rahatsız ediyor.

On yılda bir tekrarlanan darbeler, yok etme/ortadan kaldırma/görmemeye yönelik politikalar ve yasaklar-engellemelerle süslü cumhuriyet tarihimiz hakkında "artık" yüksek sesle konuşabileceğimize dair umutlar taşıyan sergi, farklı kuşak ve coğrafyalardan sanatçıların birbirleriyle paslaştığı, topu çoğunlukla aynı yere attığı bir saha gibi. İşlerin seçimi, yan yana getirilişleri; yakın bir dönemin durum/coğrafyaları üst üste konulduğunda, geç de olsa gür çıkan seslerini "serbest"çe ifade edebilme alanını oluşturuyor. Politik meseleleri olan bu panoramik sergide, Bienal açılışından hemen önce bir işin çekilmesi ise bu serbestlik hakkında yeniden düşünmemizi gerektiriyor.

Dolmabahçe Sarayı önünde hareketsiz nöbet bekleyen (turistik ve nostaljik bir öğe olarak) askerlerin karşısında, arkasına sakladığı satırla, uygun hareket anı kollayan gencin gerilim anını yansıtan Burak Delier'in fotoğraf çalışmasının son anda sergiden çekilmesi, "Bienalde sansür" şüphelerini de beraberinde getirdi. Hem sergi katalogunda, hem çeşitli yayınlarda hakkında eleştirilere ve çalışmanın kendisine yer verilirken, bu işin sergiden çekilmesi komplo teorisyenlerini harekete geçirdi. Şakir Eczacıbaşı'nın açılıştan önce sergiyi gezdiğini ve işi tehlikeli bulduğu için kaldırılmasını istediğini düşünenler, sanatçı ve küratörlerle konuşmak yerine duyduklarının doğru olduğunu düşünmeyi tercih ediyor anlaşılan.

Oysa durum, bu bağlamda değil ama çok başka bir düzlemde güncel sanat dünyası hakkında önemli soru-n-lar barındırıyor.

Her yeni sergisinde, Kürt sanatçıların sözcüsüymüş gibi değerlendirilen Halil Altındere'nin sergisi, bu sansür fikirleriyle yine bir Kürt-Türk, devlet/asker-gerilla karşıtlığı içinde düşünülmeye başladı. Oysa serginin Türklüğü ya da Kürtlüğü temsil etmenin çok ötesinde, kültürel-tarihsel-sanatsal meseleleri ve toplumsal belleğe ilişkin dertleri var. Delier'in çalışması sergide yer alsaydı, sanatçıya göre "sergi; soru soran değil, cevap veren provakatif bir sergi olacak, egemen dilin senaryosuna yakın bir söylem ortaya çıkacak"tı. Bu bağlamda, soru sormaktan öte, kışkırtmaya yönelik ucuz bir fikrin tuzağına düşülmüş olacaktı. Tabii, çalışmayı sergiye alan küratör açısından bu çalışmanın sergide yer almaması, tüm bu fikirlerin ötesinde bulmacanın bir parçasının eksik kalması gibi... En başından beri sergiyi sanatçılarla birlikte hazırlayan Altındere, verilen kararın sanatçıyla tartışmalar sonucu ortaklaşa alındığını söylüyor. Sergiye katılan diğer sanatçıların, işin çekilmesine tepki göstermemesi ise üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir sorun.

Sanatçının son anda işinin ve sergideki yerinin farkına varması (Delier'in Guard'ı, Vahit Tuna'nın "Kürt-Kurt" ve Hunera Berwadani'nin "Serhildan" işleriyle karşı karşıyaydı), tuhaf bir eksikliği gündeme getiriyor. Çalışmanın açılıştan hemen önce sergiden çekilmesi, sanatçının kendi eserinin sergideki duruşu hakkında bilgi eksikliğini, (belki de çalışma hakkında Delier'le konuşan diğer sanatçı, eleştirmen ve küratörlerin) kafasında şüpheler barındırdığını düşündürüyor. Demek ki sanatçılar, herhangi bir sergide bir arada bulunacakları sanatçıları-yapıtları-yan yana gelişleri önceden bilmeden, sergi tekliflerini kabul edebiliyor.

Bir yapıtın tehlikeli görünüp kaldırılmasına rağmen, serginin açık kalacağı fikri küratörlerle ilgili etik bir problemi, güvensizliği gösteriyor, ki Altındere, "Sergiden bir işin çekilmesi için baskı ya da sansür söz konusu olsaydı, sergiyi kapatmayı tercih ederdim" diyor. Konuk ile ev sahibi arasında güvene dayanan kollayıcı bir ilişki yerine, küçük bir tehlike anında kimsenin birbirini tanımayacağı bir ilişki varmış gibi. Üstelik, Bienal destekçisi bir kurumun, hem küratörler hem sanatçılar üzerinde karar verici mercii konumunda olduğu düşünülüyor. Bu durumun gerçekliği, Bienal yapılanmasının, şirket yapılanmalarıyla paralel işlediği düşüncesini getirir ki; burada eleştirel düşünceler/sorular, plastik anlatılar üretecek düşünme biçimlerine yer yoktur. Bienalin, büyük şirketlerin düzenlediği bir reklam kampanyası, küratörlerin creative director, sanatçıların "grafiker" olduğu bir distopyada ancak, müşterinin hassasiyetlerine dokunacak bir iş geri çekilebilir.

Yapıt, eğer bu sergide çeşitli provakasyon şüpheleri nedeniyle yer almayacaksa nerede, nasıl, hangi bağlamlarda yer alacak? Çalışmanın hangi çevreler, hangi durumlar için üretildiğini, yapıtın yolculuğunu izleyip göreceğiz.

Yapıt, Bienale ikinci bir Ermeni Konferansı vakası yaşatacak kadar kuvvetli miydi, serginin anlamını-kaderini değiştirebilir miydi şüpheli ama yer aldığında oluşacak tepkilerden çekinildiği açık.

Komplo teorisi: Eğer Eczacıbaşı sergiyi gezip bu işi provakatif bulduğunu ve çekilmesi gerektiğini Vasıf Kortun'a söyleseydi, Kortun, bu isteği serginin küratörü Halil Altındere'ye iletseydi, Halil, sergideki tüm sanatçılarla bu durumu paylaşsaydı, sanatçılar bu durumdan çekinip Burak Delier'e baskı yapsalardı ve Burak "kendi rızasıyla" bu işi sergiden çekseydi, bu olay Bienalin gazetesinde yer alabilir miydi? ●

Superflex ve Jens Haaning, İstanbul Bienali için hazırladıkları proje için Bienalden Kopenhag'a 1000 afiş gönderdi. Bu afişler şehrin dört bir yanına asıldı ve Bienal Kopenhag'da da konumlandırıldı. Superflex'in ürettigi eski bir afişte "Yabancılar, Bizi Danimarkalılardan Kurtarın" yazıyordu. Bienal için hazırladıkları afiş bunun devamı gibi görülebilir. Afişlerin Türkiye göçmenlerinde bazı hisler uyandırması olası, ama yabancı düşmanlığını gizlemeyen Danimarkalılarda da bambaşka hisler oluşturmakta. Bu arada, İstanbul'da sadece 150 Danimarkalı yaşadığını ve iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin gittikçe küçüldüğünü biliyor muydunuz?

KONUMLANDIRMALAR

MİSAFİRPERVERLİK ALANI

Çeviride Kaybolanlar
Uluslararası Sanat Akademileri Öğrenci Atölyesi: 12 uluslararası sanat akademisinden 80'in üzerinde profesör ve öğrencinin katıldığı ve 9. Bienalin temasını izleyen bu atölye, kent mekânının yeniden etkinleşti-rilmesi, galeri mekânı dışında farklı sanatsal stratejilerin araştırılması, kent içinde yeni görsel iletişim yollarının tanımlanması ve mekâna özel sanatsal pratiklerin olasılıklarını, taleplerini tartışmayı hedef-liyor. Atölye sonuçları 15 Eylül itibariyle Antrepo No: 5'de sergileniyor.

KIOSK
Yaklaşık 200 yayınevi, süreli yayın, video ve sesli projeyi barındıran, devamlı büyüyen ve değişen gezici bir arşiv olan KIOSK, İstanbul'a tüm dünyadan toplanmış, 3000'den fazla çağdaş sanat yayınından oluşan bir koleksiyon getirecek. KIOSK, bienalin yayınladığı kitaplarla birlikte, İstanbul'da geçici ama eşi olmayan bir kültür ve sanat referans kitaplığı oluşturacak.

Procje: imalat hatası
Hafriyat Grubu Sergisi
Bienal süresince: Antrepo No: 5

Serbest Vuruş
Küratör: Halil Altındere
Bienal süresince: Antrepo No: 5

ROLL
Roll müzik dergisi ofisi, geniş müzik arşivi ve halka açık mekânıyla birlikte, Antrepo No: 5'te: Roll'un editörleri, bienal sırasında Misafirperverlik Alanı'nda bulunarak, derginin geçmişi, Türkiye'deki toplumsal değişim ve derginin 100. sayısından yola çıkarak çeşitli tartışmalar, gösterimler ve performanslar düzenleyecek.
(Bu haftanın programı aşağıda.)

İSTANBUL'DAKİ PARALEL PROJELER

Altmış Milyon Yaşında
Handan Börüteçene:
17 Eylül-30 Ekim 2005
Enstalasyon (in situ) 2005
Gün boyunca görülebilir.
Sarkuysan Binası/Frej Apartmanı,
Şişhane Meydanı, Beyoğlu

..biz ..biz kimiz
..and we ..who are we
Toos Nijssen
16 Eylül-9 Ekim 2005
Palais de Hollande,
İstiklal Caddesi No: 393, Beyoğlu

Encore
November Paynter ve
Jo Stella-Sawicka'nın plak seçkisi
15 Eylül-30 Ekim 2005
Büyük Londra Oteli,
Meşrutiyet Caddesi No: 117, Tepebaşı

Perde Arkası
Canan Şenol
17 Eylül-17 Ekim 2005
Fotoğraf Enstalasyonu, 2005
Şahkulu Mah. Galip Dede Cad.
Yörük Çıkmazı No: 3, Tünel, Beyoğlu

Venice Biennale
Manchester Pavyonu'nun izniyle
15 Eylül-31 Ekim 2005
Bienal süresince her gece
Café Urban, Kartal Sok. No: 6/A
Galatasaray, Beyoğlu

ULUSLARARASI PARALEL PROJELER

EindhovenIstanbul
1 Ekim 2005-29 Ocak 2006
Van Abbe Müzesi, Eindhoven, Hollanda

Posit 9B
Kasım-Aralık 2005
Ikon Gallery, Birmingham, İngiltere

İSTANBUL'DAKİ EŞZAMANLI ETKİNLİKLER

Akbank Kültür Sanat Merkezi
Tekinsiz | Unheimlich
15 Eylül-23 Ekim
Küratör: Ali Akay
Pazartesi hariç her gün 10:30-19:30
İstiklal Cad No: 14-18, Beyoğlu
www.akbanksanat.com

Akmerkez
Art at Akmerkez III
12 Eylül-12 Ekim
Her gün 10:00-22:00
Akmerkez Alışveriş Merkezi,
Nispetiye Cad., Etiler

Apartman Projesi
Bekleme Odası
Görsel işitsel enstalasyon
11 Eylül-31 Ekim
Pazar ve pazartesi dışında her gün
14:00-22:00
Şehbender Sok. No: 4 Asmalımescit, Tünel

Artdepo Sanat Galerisi
Karma Resim Sergisi
1 Eylül-30 Kasım
Akatlar Kültür Merkezi, Zeytinoğlu Cad.
Akatlar; www.artdepo.com.tr

Atatürk Kültür Merkezi
Sürgünsel Varoluş
Ali Cabbar
23 Eylül-7 Ekim
Atatürk Kültür Merkezi, Taksim

Borusan Sanat Galerisi
Yeryüzü Hazları Bahçesi
The Garden of Earthly Delights
Barbara ve Zafer Baran
17 Eylül-12 Kasım
Pazar ve pazartesi hariç her gün
10:30-19:00
İstiklal Caddesi 421, Beyoğlu
www.borusansanat.com

C.A.M. Gallery
Pray | Dua
Peter Hristoff
19 Eylül-4 Ekim
Hristoff'un, kendi motifleriyle Anadolu halılarının geleneksel yapısını birleştirdiği çizimlerinden yapılmış on halı sergileniyor.
Aya Sofya Müzesi, Sultanahmet

Düşünen Çöpler
Video Enstalasyon,
17 Eylül-1 Ekim
Her gün 13:00-19:00
Sofyalı Sok. No: 26
Asmalımescit, Beyoğlu-Avlu

Fransız Kültür Merkezi
Stockage | Stoklama
Luzia Simons
Fotoğraf ve enstalasyon
14 Eylül-28 Ekim
Istiklal Cad. No: 8, Beyoğlu
www.luziasimons.de

Galeri Apel
Komşu
15 Eylül-22 Ekim
Hayriye Cad. No: 7, Galatasaray, Beyoğlu
www.galleryapel.com

Galeri Nev
Tıkırında Her Şey
Canan Tolon
30 Eylül-28 Ekim
Pazar ve pazartesi hariç her gün
11:00-18:30
Maçka Cad. No: 33/B, Maçka
www.galerinev.com

Galerist
Üniforma
Leyla Gediz
14 Eylül-15 Ekim
Pazartesi-cuma: 11:00-19:00;
Cumartesi 12:00-18:00
İstiklal Caddesi Mısır Apt. No: 311/4,
Beyoğlu

Garanti Galeri
Sesmekân: Çağdaş Müzikte
Mekânsal Çalışmalar
16 Eylül-28 Ekim
Küratör: Aykut Köksal
Varèse, Xenakis, Stockhausen, Boulez,
Cage gibi bestecilerin mekânsal çalışmaları.
Pazar ve pazartesi hariç her gün
11:00-20:00
İstiklal Caddesi 187, Beyoğlu
www.garanti.com.tr

Goethe-Institut İstanbul

Galeri Dürer
Anıların İzinde | Memory Lane
Bienal Portfolyoları
İSTANBUL 1995 • CETINJE 2005
13 Eylül-30 Ekim
Küratör: René Block
Teutonia, Galip Dede Cad. 85, Tünel

İki Yaka Arasında
21 Eylül-14 Ekim
Küratör: Derya Yücel
Yer: Aykut Barka Vapuru,
Beşiktaş-Kadıköy sefer hattı
Vapur saatleri için bkz.
Beşiktaş vapur iskelesi ve
otobüs duraklarındaki Wall afişleri

İstanbul Fotoğraf Merkezi
Genç Soluklar-III Fotoğraf Sergisi
15 Eylül-29 Ekim
Düzenleyenler: Geniş Açı Dergisi &
İstanbul Fotoğraf Merkezi
Tarlabaşı Bulvarı No. 272, Beyoğlu
www.istanbulfotografmerkezi.com
www.genisaci.com/gencsoluklar

İstanbul İsveç Araştırma Enstitüsü
Analog Fictions
Analog Kurgular
17-30 Eylül
Küratör: Florence Derieux
Her gün 14:00-19:00
İstiklal Cad. 497, Tünel
www.srii.org

İstanbul Modern
Center of Gravity
Çekim Merkezi
17 Eylül-8 Ocak 2006
Küratör: Rosa Martínez
Pazartesi kapalı
Salı-pazar: 10:00-18:00
Her perşembe 10:00-20:00
(10:00-14:00 ücretsiz)
Meclis-i Mebusan Cad. Liman İşletmeleri
Sahası Antrepo No: 4, Karaköy
www.istanbulmodern.org

İttihad Sigorta
12 Eylül-2 Ekim
Konsept Adnan Yıldız
Koordinasyon: Adnan Yıldız, Ömür Kula,
Övül Durmuşoğlu
İttihad Sigorta Han, Sıraselviler Cad. Taksim
İlk Yardım Hastanesi Karşısı

LabPlace Istanbul
14 Eylül-8 Ekim
Sanatçılar: Philippine Hoegen,
Yasemin Özcan Kaya, Carolien Stikker
Her gün 14:00-19:00
Serdar-ı Ekrem Sok. 81/1, Tünel

Maçka Sanat Galerisi
Çaresizler / Despair
Şükran Moral
13 Eylül-15 Ekim
Pazar ve pazartesi hariç her gün
13:00-19:00
Eytam Caddesi, 31/A, Maçka

Proje 4L

Elgiz Çağdaş Sanat Müzesi
1988'den Günümüze Bir Kesit
Elgiz Koleksiyonu'nda bulunan
yapıtlarından oluşan bir sergi.
Çarşamba-cuma: 10.00-19.00;
Cumartesi: 10.00-16.00
Harman Sok. Harmancı Giz Plaza, Levent
www.proje4l.org

Sabancı Üniversitesi Kasa Galeri
Serbest Giriş:
Kasa Galeri'nin İzledikleri
21 Eylül-25 Kasım
Marius Dahl, Antonio Cosentino ve
Damien Louche-Pelissier
Bankalar Caddesi No: 2, Karaköy

Sevdiğin ile beraber olamazsan canım beraber olduğunu sev...
If you can't be with the one you love, honey...
Bob Partington'ın hayata geçirdiği ve çalışmalarını sürdürdüğü proje mekânı.
15 Eylül'den itibaren her gün açıktır.
Kumbaracı Yokuşu No: 64
Gezici Apt., Beyoğlu
www.bobpartington.com

ROLL STANDINDA BU HAFTA (ANTREPO NO: 5 / MİSAFİRPERVERLİK ALANI)

30 Eylül, Cuma
Fotoğraf Sergisi
İstanbul'un Yüzleri
Nar Photos Haber Ajansı Fotoğrafçıları İstanbul'un görülmek istenmeyen, gözden uzak tutulan çehreleri.
(Yarın sona eriyor)
Film Gösterimleri: 14:00-1900
İstanbul'un Zilleri
Mustafa Bülbül / 24 dk.
Dünyaca ünlü İstanbul zillerinin yapım aşamaları ve müzisyenler tarafından kullanılışının öyküsü.
İspanya'dan İstanbul'a Sefarad Şarkıları
Mihriban Tanık / 28 dk.
500 yıl önce İspanya'dan İstanbul'a iltica eden "Sefarad Yahudileri"nin dilleri kaybolmasın diye söyledikleri şarkılar.
Nim Sofyan
Ayşe Funda Aras 42 dk.
Kuştepeli Roman Gençlerin Müzikal Serüveni.
Ruhi Su belgeseli
Hilmi Etikan / 60 dk.

1 Ekim, Cumartesi
Forum: ***"Özelleştirilen İstanbul: Galata, Haydarpaşa, Paşabahçe"***
16:00-19:00
Korhan Gümüş, Asu Aksoy, Mustafa Sönmez

2 Ekim, Pazar
Konser: ***Sultan Tunç***
20:00-21:00

4 Ekim, Salı
Fotoğraf Sergisi
Avrupa?
Serkan Taycan
Avrupa ne, Türkiye Avrupa'nın neresinde? Sokak röportajları. (9 Ekim'e kadar sürer.)
Film Gösterimi: 14:00-19:00
Işık İnsanlarının Uzun Yürüyüşü
Petra Holzer - Ethem Özgüven / 54 dk.
Bergama Halkı 15 yıldır kiminle ve ne için mücadele ediyor?

5 Ekim, Çarşamba
Film Gösterimi: 14:00-16:00
Bir Başka Küreselleşme
François Christophe / 60 dk.
Neo-liberal küreselleşmeye karşı alternatif bir küreselleşme için atılan adımların, geliştirilen tezlerin, kurulan ağların öyküsü.
Forum: ***"AB ve Türkiye"***
17:00-19:00
Express ve Roll dergisinin konukları AB sürecini tartışıyor.

6 Ekim, Perşembe
Film Gösterimi: 14:00-19:00
Işık İnsanlarının Uzun Yürüyüşü
Petra Holzer - Ethem Özgüven / 54 dk.
Bergama Halkı 15 yıldır kiminle ve ne için mücadele ediyor?
Artun Yeres Toplu Gösterimi
Doğudan ve Batıdan ressam portreleri.

Roll konserleri herhangi bir güne ait bir bienal bileti ile ücretsiz olarak izlenebilir.

9. ULUSLARARASI İSTANBUL BİENALİ

KÜRATÖRLER **CHARLES ESCHE • VASIF KORTUN** ASİSTAN KÜRATÖRLER **NOVEMBER PAYNTER • ESRA SARIGEDİK ÖKTEM**
SANATÇILAR **HÜSEYİN ALPTEKİN / PAWEL ALTHAMER / HALİL ALTINDERE / YOCHAI AVRAHAMI / YAEL BARTANA / OTTO BERCHEM / JOHANNA BILLING / MICHAEL BLUM / DANIEL BOZHKOV / PAVEL BÜCHLER / PHIL COLLINS / SMADAR DREYFUS / LUKAS DUWENHÖGGER / MARIA EICHHORN / GARDAR EIDE EINARSSON / HALA ELKOUSSY / JON MIKEL EUBA / CERITH WYN EVANS / JAKUP FERRI / FLYING CITY / LUCA FREI / ERIK GÖNGRICH / GRUPPO A12 / DANIEL GUZMAN / HATİCE GÜLERYÜZ / IRWIN / CHRIS JOHANSON / Y.Z. KAMI / KARL-HEINZ KLOPF / SERVET KOÇYİĞİT / YARON LESHEM / DAVID MALJKOVIC / ODA PROJESİ / PAULINA OLOWSKA / SILKE OTTO-KNAPP / AHMET ÖĞÜT / SERKAN ÖZKAYA / ŞENER ÖZMEN / OLA PEHRSON / DAN PERJOVSCHI / KHALIL RABAH / MARIO RIZZI / RUANGRUPA / SOLMAZ SHAHBAZI / WAEL SHAWKY / AHLAM SHIBLI / SEAN SNYDER / NEDKO SOLAKOV / SUPERFLEX • JENS HAANING / PILVI TAKALA / ALEXANDER UGAY • ROMAN MASKALEV / AXEL JOHN WIEDER • JESKO FEZER / TINTIN WULIA**

BİENAL MEKÂNLARI
Deniz Palas Apartmanı > Refik Saydam Cad. No: 191, Şişhane, Beyoğlu **Garanti Binası** > Bankalar Cad. Yanıkkapı Sok. No: 1-3, Karaköy **Antrepo No: 5** > Meclis-i Mebusan Cad. Liman İşletmeleri Sahası, Karaköy **Tütün Deposu** > Lüleci Hendek Cad. Koltukçular Çıkmazı, No: 1, Tophane **Bilsar Binası** > Meşrutiyet Cad. No: 164, Şişhane, Beyoğlu **Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi** > İstiklal Cad. No: 276, Beyoğlu **Garibaldi Binası** > İstiklal Cad. Deva Çıkmazı, No: 2, Beyoğlu
Tüm mekânlar pazartesi hariç, 11:00 - 19:00 / Antrepo No: 5, perşembe günleri saat 20:00'ye kadar açıktır.

YOLDA: **Pawel Althamer** > The Marmara Pera Hotel **Otto Berchem** > İstanbul sokakları **Karl-Heinz Klopf** > Galata bölgesinde altı nokta **Superflex • Jens Haaning** > Kopenhag sokakları

İLETİŞİM Uluslararası İstanbul Bienali, İstanbul Kültür Sanat Vakfı İstiklal Caddesi 146 Beyoğlu 34435 İstanbul
T: 0212 334 07 63 F: 0212 334 07 18 E: ist.biennial@iksv.org • www.iksv.org/bienal
MEDYA İLİŞKİLERİ İdil Kartal, Ayşe Bulutgil T: 0212 334 07 87 F: 0212 334 07 16
E: idil.kartal@iksv.org • ayse.bulutgil@iksv.org

BİLET FİYATLARI
Sınırsız 9B: 25 YTL
(Bienal rehberi dahildir)
Tam Bilet: 15 YTL
(Bienal rehberi dahildir)
20 kişi ve üstündeki gruplar için 7 YTL
İndirimli Bilet: 7 YTL
(Bienal rehberi dahildir)
20 kişi ve üstündeki gruplar için 4 YTL

Sınırsız 9B ve bienal biletleri, www.biletix.com, Biletix satış noktaları, Biletix Çağrı Merkezi (216 556 98 00) ve bienal mekânlarında satışta.

REHBERLİ TURLAR
Rehberli turlar her gün Garanti Binası, Deniz Palas ve Tütün Deposu'nda 11:00, 13:30, 15:00, 16:30 saatlerinde gerçekleşecektir.
Tam Bilet: 15 YTL
20 kişi ve üstündeki gruplar için 7 YTL
İndirimli Bilet: 7 YTL
20 kişi ve üstündeki gruplar için 4 YTL

İndirimli bilet ve rehberli tur fiyatlarından öğrenciler, 65 yaş üstü kişiler, öğretmenler ve Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği Üyeleri yararlanabilir.

İSTANBUL KÜLTÜR SANAT DOSTLARI PROGRAMI
Siyah ve Beyaz
İKSD programı üyeleri % 25, Kırmızı İKSD programı üyeleri % 20 oranında indirimden yararlanabilir. "Sınırsız 9B" ise tüm İKSD üyelerine % 10 indirimle satılacaktır.

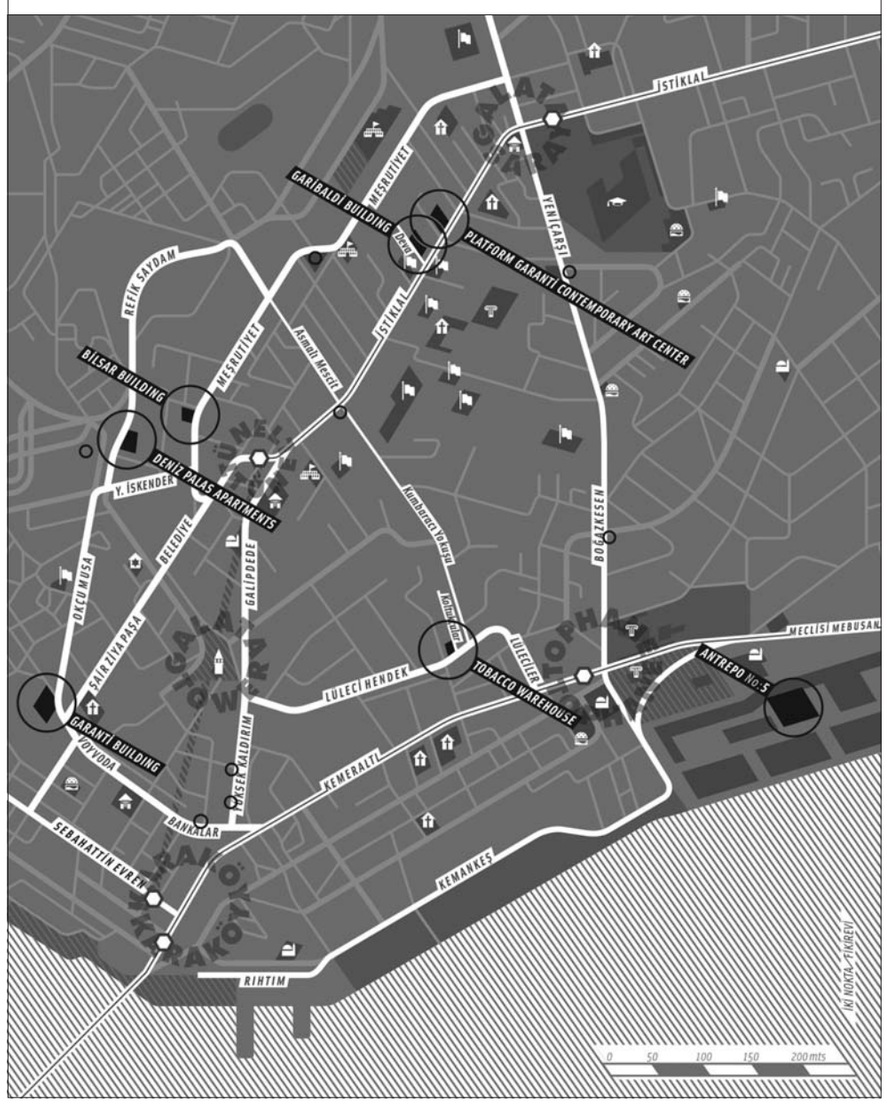

Kiosk'ta yeni okumalar.

Bienal kapsamında bu hafta tanıtımı yapılan dergi ve kitaplar, Antrepo'daki okuma köşesinde "misafirlerini" bekliyor.

KİTAPLAR

Curating With Light Luggage,
Ed. Liam Gillick ve Maria Lind,
Revolver Archiv für aktuelle Kunst, 2004.

Kitap, "Tarihler Anlatmak" (Telling Histories) başlıklı bir sempozyum sonucunda ortaya çıktı. 2003 baharında Mabe Bethonica ve Liam Gillick'in katkılarıyla Ana Paula Cohen, Sören Grammel ve Kunstverein München'den Maria Lind'in küratörlüğünü yaptığı proje, modern sanatın uzlaşmacı rolünü kapsamlı bir şekilde ele almak ve etraflıca tartışmak amacındaydı. Küratörlüğün gelenekselleşmesinin getirdiği krizi kaydetmenin ötesinde, sanatın üretimi ve dağıtımıyla deneysel, esnek bir şekilde uğraşan kişileri, kurumları, tarihi ve güncel sanat kurumlarının modellerini eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmek için birkaç örnek de masaya kondu.

Sempozyum katılımcılarının seçiminde 60'lardan sonraki sanat uygulamaları bulundurulmuştu. Bu ölçütlere göre seçilen katılımcılar, bu platformların farklı kültürel, ekonomik ve siyasi ortamlarda oluşturulmasının önemini de irdeledi. Böylece Minerva Cuevas, Clementine Deliss, Cristina Freire, Liam Gillick, Jaroslaw Kozlowski, Hans Ulrich Obrist ve Barbara Steiner bu gelişim sürecinin farklı yönlerini tartışırken, değişik bakış açıları ve düşünme şekillerini de ortaya koydular.

Mütevazı Öneriler,
Charles Esche
Ed. Serkan Özkaya, Bağlam Yayınları, 2005.

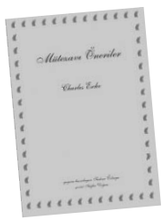

9. Uluslararası İstanbul Bienali'nin küratörlerinden Esche'nin "Mütevazı Öneriler" adlı kitabı, küratörün bugüne değin kaleme aldığı on bir makaleyi ve Beti Zerovc ile yaptığı söyleşiyi kapsıyor. Serkan Özkaya'nın yayına hazırladığı kitap Tuğba Doğan tarafından Türkçeye çevrildi ve aynı cilt içerisinde İngilizce ve Türkçe olarak yayımlandı.

Kitap ana hatlarıyla üç bölüme ayrılabilir: Birinci bölümde daha ziyade mütevazı öneriler kavramına kuramsal bir çerçeve çizmeye yönelik beş yazı var. Bu yazılar, sanatın yeni olasılıklara işaret etme işlevini, küratörün bakış açısından ortaya koyuyor. Ardından, 9. İstanbul Bienali'ne de katılacak olan Superflex ve Pawel Althamer gibi sanatçı ve sanatçı gruplarının da yer aldığı, bir dizi yapıt üzerine yazılmış makaleler geliyor. Bu örnekler yardımı ile Esche ortaya attığı kavramı somutlaştırıp derinleştiriyor. Son olarak, belki de hepimizin küratörlere sormayı istediğimiz sorularıyla Beti Zerovc'in, Esche ile hayli dinamik bir söyleşisi yer alıyor.

Metinlerin neredeyse tamamı daha önce farklı dergi, kitap, katalog ya da monografilerde yer almış. Ancak Esche, toplu halde ve salt yazı ile sanatseverlerin karşısına ilk kez yazar kimliği ile çıkıyor.

Szene Türkei: Abseits, aber Tor!
Vasıf Kortun & Erden Kosova,
Jahresring 51; Jahrbuch für moderne Kunst.
Ed. Brigitte Oetker, Verlag der Buchhandlung Walther König, Köln, 2004.

51. Jahresring, Türkiye'de güncel sanatın konu edildiği, tartışıldığı ve ülkenin, Balkanların ve Yakın Doğu'nun sosyal gelişimi ve tarihi göz önüne alınarak tartışıldığı ilk kitaptır. Önemli sanatçılar kendilerine ayrılmış bölümlerde görsel makalelerle tanıtılıyor. Türk sanatçılar uluslararası sergiler ve galerilerde gittikçe artan yoğunlukla boy gösteriyor; yazarlar ve film yapımcıları Avrupa'nın dört bir köşesinde tanıtılıyor. Uluslararası sanat dünyasını ilgiyle izleyen bienaliyle İstanbul, önemli bir metropole dönüşüyor. Bu değişim siyasi alanda demokratikleşme ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girip girmemesi konusundaki tartışmalarla beraber gelişmekte.

History
Shahrzad Collective

Shahrzad'ın eylem bildirisi: • İşe yarar bilgi toplamak • Konuyla ilgili, zamanında, objektif, bütün kaynaklardan yararlanan bir analiz sunmak • Başarımız ağzımızı sıkı tutmamıza ve kaynaklarımızı ve yöntemlerimizi koruyabilmemize bağlıdır • Objektif, tarafsız bilgi ve analiz sunarız • Misyonumuz tam bir kişisel bağlılık, fiziksel ve zihinsel cesaret gerektirir • Genelde büyük riskler alarak başkalarının başaramadıklarını yaparız. Risk ve tehlike büyük olduğu durumları ilk biz ele alırız • Birbirimizi destekleriz. Hizmet, fedakârlık, esneklik, takım çalışması ve üstü kapalı bir vatanseverlik alâmeti farikamızdır.

Şimdilerde, Batı olarak anılan refah içindeki taşra çevrelerinde tarih, Avrupa çıkışlı "Uygarlığın doruğundan nasıl çamurlarda yuvarlanan domuzlar gibi mutluluk içerisinde yuvarlandık" teleolojisinden daha karışık bir hal alıyor. Tarih, diğer ukala anlatılar gibi bir pembe dizi ya da moda dergisi gibi tüketilmekte. Shahrzad Collective'in tarih hakkındaki yeni el kitabı Tarih'in I. ve II. bölümlerinde bu konuda daha çok bilgi bulabilirsiniz.

DERGİLER

Internationaler

Internationaler Kuzey İngiltere'de yayımlanan yeni bir dergi. Yazı kurulu Manchester, Liverpool ve Sheffield'da yaşayan ve çalışan bir grup sanatçıdan oluşuyor. Derginin kuzeyde geniş bir kitleye yayılacağı şüphesiz, ancak konuları kuzeyde düzenlenen etkinlikler ve projelerle kısıtlanmıyor. Aksine derginin sanat olaylarındaki boşlukları doldurması amaçlanmakta ve standart galeri ortamının ötesindeki olaylara da ulaşması istenmektedir. Internationaler güncel sanat resmine katkıda bulunurken küresel sanat merkezlerine karşıt bir taşra bakışı ortaya koymaktan kaçınıyor. Dergi, reklama yer vermiyor ve yılda dört sayı halinde yayımlanıyor.

AS

Antwerp Güncel Sanat Müzesi MuHKA tarafından üç ayda bir yayımlanan AS, 70'lerin sonundan bu yana görsel kültür hakkındaki teorik bakış açısını Hollandalı okurlara güncel görsel kültür, sanat ve politika gibi geniş bir yelpazeden seçilen konularda ilk elden yazılmış metinlerle ve önemli makalelerin çevirileriyle ulaştırmaya çalışmakta. İngilizce olarak yayımlanan ilk sayısında AS, 9. İstanbul Bienali dolayısıyla İstanbul'a yoğunlaşmaya karar verdi. Şehrin kendisi ve güncel bir metropol olarak ortaya çıkardığı labirentvari fikir ve kavram karmaşasından çok Avrupalı kimliği, Avrupa politikaları, cinsiyet konuları, Osmanlı kentçiliği, müze yapısı ve kent pazarlaması, Boğaz ve şehrin gündelik hayatına dair geniş bir yelpazeye yayılan AS175'e, Marta Kuzma, Dieter Lesage, Hans Ulrich Obrist & Orhan Pamuk, Dieter Roelstraete, Charles Esche & Vasıf Kortun gibi pek çok kişi katkıda bulunmuş. Hem İstanbul Bienali hem de Van Abbemusuem'un Eindhoven İstanbul sergisi dolayısıyla yayımlanan AS ekimden sonra iki yerde birden halka sunulacak.

What is to be done with 'Balkan art'?

Balkan Sanatını ne yapmalı? adlı dergi 1999'da başlamış olan "Balkan Sanatını ne yapmalı?" araştırma projesini sonlandırıyor.

"Bu derginin amacı özellikle son yıllarda sanat ve teori kapsamında Balkanların ve Balkan sanatının (yeniden) keşfedilmesi ve (yeniden) tanımlanmasına gösterilen yoğun ilgiye parmak basmak ve bu ilgiyi çözümlemeye çalışmaktır. Uluslararası sanat sisteminin Balkan sanatına gösterdiği ilginin ekonomik, politik ve ideolojik mekanizmalara nasıl bağlandığını ortaya çıkarmak istedik. Bir yandan da derginin konusunun güncel sanat sisteminin işleyişi, eğildiği konular, ilgi alanları ve yaratılan akımlardaki değişimleri ve yerel çevreye etkisine bağlı olduğunu unutmamak gerekir."

Bidoun (www.bidoun.com)

New York'ta yayımlanan üç aylık bir dergi olan Bidoun, Ortadoğu'daki sanat ve kültür üzerine fikir alışverişi ve diyalog için bir platform olmak üzere ortaya çıktı. Temel amacı geniş ve farklılıklar içeren bir bölgeden kültürel ifadeleri bir araya getirmek olan Bidoun, aynı zamanda okuyucuyu çoğunlukla tek boyutlu ya da durağan olarak gösterilen Ortadoğu ve bu bölgedeki halklara daha taze bir bakışla bakmaya teşvik ediyor ve bu bölge ve diasporası hakkındaki bazı yanlış yargıları ortaya koyuyor. Bidoun bir deneydir: farklı sesleri bir araya getirerek bölgeye dair genel bir resim oluşturur.

Kiosk'tan görüntü (Fotoğraf: Muammer Yanmaz)

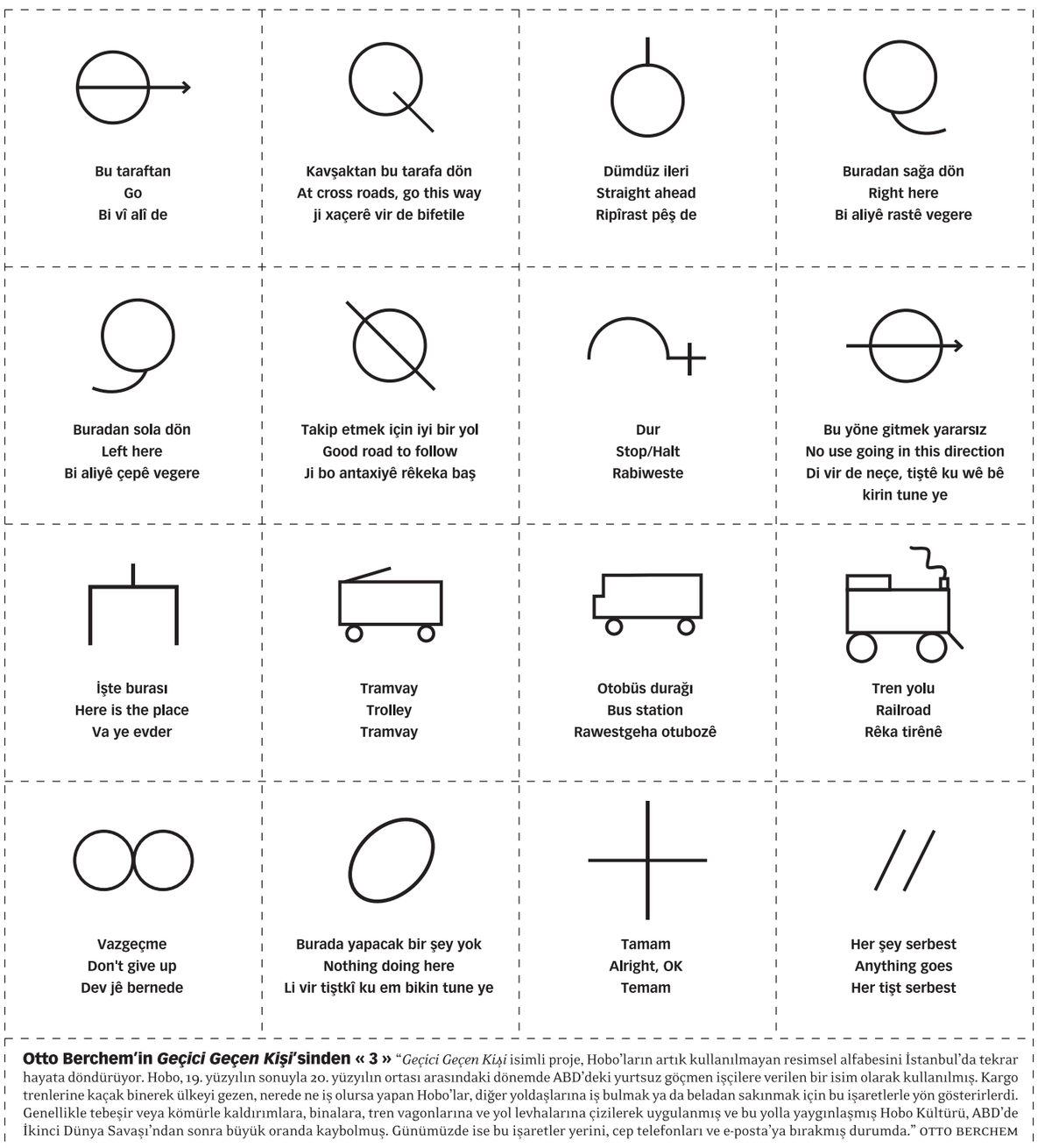

Otto Berchem'in *Geçici Geçen Kişi*'sinden « 3 » "*Geçici Geçen Kişi* isimli proje, Hobo'ların artık kullanılmayan resimsel alfabesini İstanbul'da tekrar hayata döndürüyor. Hobo, 19. yüzyılın sonuyla 20. yüzyılın ortası arasındaki dönemde ABD'deki yurtsuz göçmen işçilere verilen bir isim olarak kullanılmış. Kargo trenlerine kaçak binerek ülkeyi gezen, nerede ne iş olursa yapan Hobo'lar, diğer yoldaşlarına iş bulmak ya da beladan sakınmak için bu işaretlerle yön gösterirlerdi. Genellikle tebeşir veya kömürle kaldırımlara, binalara, tren vagonlarına ve yol levhalarına çizilerek uygulanmış ve bu yolla yaygınlaşmış Hobo Kültürü, ABD'de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük oranda kaybolmuş. Günümüzde ise bu işaretler yerini, cep telefonları ve e-posta'ya bırakmış durumda." OTTO BERCHEM

tarihte bu hafta / ahmet öğüt

benzinsiz gün

4 Ekim 1976

İstanbul'da bugün benzin bulunamadı.
Taşıt kuyrukları yüzlerce metreyi geçti.

Sorumlu - İstanbullu

ESRA SARIGEDİK ÖKTEM

Dünya dinlemese de...

60'ların sonlarına doğru ilk örnekleri görülmeye başlanan video sanatı, o dönemde sanatçının edinebildiği en basit kamera ile, yine sanatçının (genellikle) kendi gerçekleştirdiği performansı kaydetmek ve sergilemek için üretiliyordu. Siyah-beyaz olarak çekilen bu videolar sergi mekânlarında bir monitor aracılığı ile sunulurken 80'lerde performansın belgelenmesi biçiminde olmaktan çıkıp, daha teatral bir şekilde, kameraya çekilmek üzere planlanmış videolar olarak boy gösteriyor ve monitörün yanı sıra projeksiyon yoluyla da gösteriliyordu. 90'lara geldiğimizde ise bu teatral kurgular bir performansın belgelenmesi olmaktan çok farklı sosyal olguların dokümanteri olma niteliği ile ön plana çıkan videolara dönüşmüştü. Günümüzde ise, 9. İstanbul Bienali'nde de birkaç örneğini görebileceğimiz gibi, genellikle daha "kurgusal hikâyeler" etrafında üretilmiş işler karşımıza çıkıyor.

Açılış telaşının atlatıldığı ve nihayet sakin bir şekilde sergiyi gezmeye vakit bulduğum şu günlerde, prodüksiyon aşamasından itibaren bildiğim bir projeye, Phil Collins'in Deniz Palas'taki *Dünya Dinlemiyor* isimli video işine, kelimenin tam anlamıyla bir kez daha vuruluyorum.

İngiliz müzik grubu The Smiths'in 87'de çıkardığı *The World Won't Listen* (Dünya Dinlemiyor) isimli albümdeki şarkılar, projenin gönüllü katılımcıları tarafından karaoke yöntemi ile seslendiriliyor. Sanatçının seçtiği, genellikle fotoğrafçı stüdyolarından bildiğimiz birkaç farklı manzara fotoğrafı, videoda arka perde olarak kullanılıyor. Gerçek olamayacak kadar güzel olan manzaralar, şarkıyı seslendirenlerin, şarkılarla düşledikleri, gerçek dünyada edinemedikleri "o güzel yere" işaret ediyor.

Sade bir ışık ve şarkıyı söyleyenlere odaklanmış bir kamera ile çekilmiş videoda, şarkıları hiç yanlışsız seslendiren The Smiths hayranları var. Gençlikleri, güzellikleri ve şarkıları inanılmaz bir içtenlikle söylemeleri, bana bir an Pedro Almodovar'ın *Kötü Eğitim* isimli filminden bir sahneyi hatırlatıyor. Filmde sesinin berraklığı ve büyüsü ile bilinen çocuk yaşlarındaki Ignacio bir gün rahiplerden biri için şarkı söylemek üzere çağrılır. Masanın arkasına sıralanmış şekilde oturan rahipler, büyülenmişcesine Ignacio'yu dinlerler (hatta aralarından biri epeyce "büyülenir"!) ve şarkı bitinceye kadar çocuk yüzünün masumiyeti ve sesinin berraklığı Almodovar'ın kamerasından sade bir şekilde vurgulanır.

İstanbul'daki The Smiths hayranlarının ve videonun benim için vurucu tarafı bu güzellikten biraz daha öteye gidiyor. Kamera karşısına geçen hayranlar, bulundukları mekândan tamamen uzaklaşıp, kendi mahrem duygu ve dileklerini şarkıların sözleri ile (ki bu şarkılar bambaşka bir kültürden geliyorlar ve sisteme karşı alternatif bir yaşam biçiminin önerisi olarak üretilmişler) kendi yaşamlarını bağdaştırıp, o "olmayan mekân"ın önünde içtenlikle ağıtlarını seslendiriyorlar.

80'lerin The Smiths'inin yerini şimdilerde ne tutuyor çok emin değilim, ama Radiohead'in sanırım dinleyicileri üzerinde benzer bir etkisi var. Müziğin hayatımızı nasıl etkilediği, bir olgunun kimliğimizi bulmamıza nasıl yardım ettiği, kulağa tam da bizim hayatımızı anlatıyormuş gibi gelen şarkı sözlerinin, düşünce şeklimizi ne denli değiştirdiği tanıdık olduğumuz bir durum.

Phil Collins de bu özel durumu, tam kıvamında üretilmiş bir videosu ile izleyiciye sunuyor. İstanbul'un yürek dağlayıcı gizli The Smiths hayranları (gizli, çünkü genellikle Smiths hayranları çekingendir ve odalarına kapalı kalmayı severler!) ile tanışmak isterseniz ve dünya dinlemese de en azından onları dinleyen bienal ziyaretçilerinden biri olmak isterseniz, Deniz Palas'a uğramanızı öneririm... ●

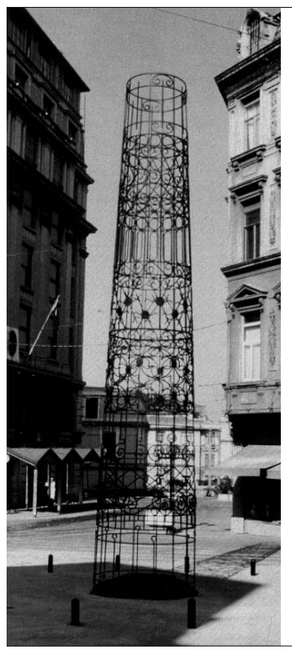

İstanbul'un en şeffaf heykeli yandı.
Sanatçı Ayşe Erkmen'in 1993 yılında Tünel Meydanı'na yerleştirilen ve bölgenin dokusunun bir parçası haline gelen heykeli bir kaza sonucu yandı.
Bir sergi projesi için strafora sarılı olan heykelin Beyoğlu'nun "meçhul sokak sakinlerinin" kasıtsız bir hatası sonucu yandığı bildirildi.

2 YILDA 1

2 YILDA 1 Genel Yayın Yönetmeni **Vasıf Kortun** Yayın Koordinatörü **Aykut Şengözer**
Yayın Koordinatörü Yardımcısı **Evren Barın Egrik** Yayın Kurulu **Charles Esche**, **November Paynter**, **Esra Sarıgedik Öktem**
Haber Merkezi **Alexandra McGilp**, **Rana Öztürk**, **Almıla Akdağ Salah**, **Hazel Tulgar** Tasarım **Esen Karol**
İletişim: İstanbul Kültür Sanat Vakfı İstiklal Caddesi 146 Beyoğlu 34435 İstanbul **T:** 0212 334 07 38 – 334 07 48 **F:** 0212 334 07 05
E: 2yilda1@iksv.org • www.iksv.org ***Bu ekte yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı sahiplerine aittir.***

Bu yayına verdiği destek için Mavi Jeans'e teşekkür ederiz.

Radikal Gazetesinin işbirliğiyle yayımlanmıştır.

Ses ve Görüntü. Hayatımla ilgili bir şey söylüyor mu?

Londra sokaklarında Panik, Birmingham sokaklarında Panik … İstanbul'un rengi macenta… Lyon Bienali üzerine

PHILLIP VAN DEN BOSSCHE*

9. İstanbul Bienali'nin açılışından sadece birkaç gün önce Fransa'daki Lyon Bienali'nin beyaz kutulardan oluşan sergi mekânlarından birine bir uzay gemisi indi. Eski bir şeker fabrikasından dönüştürülmüş olan ana sergi mekânından gelen görüntü ve sesler böyle bir his veriyordu en azından. Hatta, küratörlerin ziyaretçiyi koymak istediği konumun, zamandan ve mekândan yalıtılmış, ses ve görüntü olup olmadığı bile düşünülebilir: Davetiyenin, afişin, sergi kataloğunun ve diğer bütün resmi tanıtım malzemelerinin üzerinde yer alan merak uyandırıcı grafik kompozisyon, kasklı üç figürü rengârenk patlamalar içinde (psychedelic) bir güneşe bakarken gösteriyor. Eğer bienallerin belirli bir rengi olsaydı, bu bienalinki kesinlike mor olurdu.

Küratörler Nicolas Bourriaud ve Jérôme Sans, Lyon'daki sergilerine "Experiencing Duration" (Süreyi Deneyimlemek) adını vermişler. Bu isim, Avrupa'nın her yerinde uydu mekânlara yayılan kavramın bir parçası. Sürenin deneyimi, hem gerçek zamanı, hem de eşzamanlılığı içeriyor ve bienalin Milano'daki PAC'ta, Frankfurt'taki Portikus'ta, Glasgow'daki Tramway'de, Vilnius'taki Contemporary Art Centre'da, Zürih'teki Migros Museum für Gegenwartskunst'da ve küratörlerin ana üssü olan Paris'teki Palais de Tokyo'da sanatçıları ağırlamasının nedeni de bu.

60'lı yılların sonlarına dönüp birçok sanatçının (en azından Bienale seçilen ve çoğunlukla 1990'larda çalışanların) kökenlerini ve özellikle Pop Art ve Fluxus akımlarının bazı tezahürlerini yeniden sergileme amacı taşıyan küratöryal çıkış noktası, sadece en önemlilerini sayacak olursak; Brian Eno, La Monte Young ile birlikte Marian Zazeela gibi bazı sanatçıların beklenmedik ve büyüleyici enstalasyonlarının sergilenmesiyle sonuçlandı. İki küratör de farklı ritimlere odaklanarak deneyimi merkez almak istiyordu. Sergi işitsel bir coğrafyayı andırıyor ve ziyaretçiye düzenleme imkânı sunuyor. Bence işe yarıyor, fakat bir yere kadar. Lyon'da DJ. Andy Warhol'un "Sleep" (Uyku) filminin gösterimi, sergiye girerken, hem görsel hem de kavramsal olarak belirleyici bir öğe.

Lyon Bienali her zaman biraz görünürlük karşıtı, diğer bienallere nazaran konumlandırma açısından hem coğrafi hem de kavramsal olarak kenarda durmuştur. Seçilen sanatçı sayısı daha az ve bu sanatçıların ürettiği bir dizi işe gösterilen ilgi daha konsantre olduğu için, Lyon'un öncelikle monografik bir bienal olduğu söylenebilir. Bunların ikisi de önemli ve olumlu vasıflar. "Müzeolojik", Fransız bienalini niteleyecek başka bir terim olabilirdi ve bu bienal de kendinden öncekilerden farklı değil. Hem enstitü hem de Güncel Sanat Müzesi yine iki önemli sergi mekânı. Güncel Sanat Müzesinde Daniel Buren, Meilk Ohanian, Dieter Roth ve Santiago Sierra'nın büyük enstalasyonları sergileniyor. Institut d'Art Contemporain'da sergilenen diğer yapıtların yanında Robert Crumb, Kendel Geers, Allen Ruppersberg'in yapıtları ve Douglas Huebler'in çalışmalarından çarpıcı bir seçki yer alıyor. Bunların en azından birini anlatmadan edemeyeceğim. Üstünde yazan şu cümle dışında neredeyse boş bir sayfa: "Yukarıdaki yüzeyin önünde, hep dillendirilemeyeceği düşünülen, en az bir insan eylemi gerçekleşecek."

John Bock, *Turning in Space*, enstalasyon (Fotoğraf: Blaise Adilon)

Martin Creed, *Half the air in a given space*, enstalasyon (Fotoğraf: Blaise Adilon)

Virginie Barré, *Ecarlate* (Fotoğraf: Blaise Adilon)

Philippe Parreno "Stories Are Propaganda" (Hikâyeler Propagandadır) cümlesini kadife sinema perdeleri üstüne bomba gibi bırakmış. Cümle, sadece Rirkrit Tiravanija ile birlikte yaptıkları ve henüz tamamlanmayan yeni filmi sona erip perdeler kapanınca görünür oluyor. Hikâyeler propaganda mıdır? Bu Nicolas Bourriaud ve Jérôme Sans için doğru olabilir, sergi ziyaretçisine hikâye sunmamaya karar vermiş gibi görünüyorlar. Bu durum, küratörlerin bienalini benim için sorunlu kılıyor. Sanki hepimizin, kendimiz ve hareketlerimizin sonuçlarına dair aşırı bir farkındalığa vardığımız postmodern dönem sonrasında, açıkça kendilerini tanımlamak zorlaştığı için pes etmişler.

Sergilenen yapıtların en az birini, Pierre Huyghe'un "This is Not a Time for Dreaming" (Şimdi Rüya Görmenin Sırası Değil) adlı çalışması, belki fazla siyah-beyaz yaklaşım ve kuşkudan, akıllara durgunluk verecek şekilde, hem büyüleyici hem de muğlâk bir yolla kaçmayı başarıyor. Harvard Üniversitesi'nin daveti ve desteğiyle 2004 yılında üretilen yapıt Avrupa'da, ilk defa Lyon Bienali'nde gösteriliyor. Bu bir kukla müzikali ve bir film. Le Corbusier'nin, kendisini görsel sanatlar bölümü için bir bina tasarlamak üzere davet eden üniversiteyle yaşadığı çalkantılı olaylar ve Pierre Huyghe'un yıllar sonra aynı üniversitenin beklentisini karşılamakta yaşadığı zorluklar anlatılıyor. İki ana karakter ve küratörler kırmızı bir kuş ve Harvard'ı temsil eden soyut kara bir figürle birlikte canlandırılıyor. Herhangi bir diyalog veya anlatıcı yok, sadece film müziği, Liam Gillick'in yazdığı ve bir aktörün gerçekleştirdiği giriş performansı. Filmde kukla operasının yanı sıra Le Corbusier'in binasına eklenen geçici yapı veya küçük tiyatro da gösteriliyor.

Pierre Huyghe gerçeği yakalama, gerçeği "yeniden senaryolaştırma" araştırmasında belgesel bir anlatım yerine, kukla müzikali formunu kullanıyor. Huyghe'in amacı, girişte de belirtildiği gibi, kendini Le Corbusier ile yan yana koymak değil. Ancak "This is Not a Time for Dreaming" çalışmasını bir sanatçının dolaylı bir yoldan modernizmle hesaplaşması olarak görmeden de edemiyorum. Başka bir deyişle, otonomiyle mücadele ve zorlukla gelen yırtılma. Hiç kuşkusuz, Nicolas Bourriaud 1996 yılında "ilişkisel estetik" terimini ortaya attığında önemli bir anı ve ekonomik bir kayma olan ürün ekonomisinden hizmet ekonomisine geçişe işaret etmişti. "Psychedelic"in yanı sıra 60'lı yılların yönetimsel devrimine odaklanmak, kavramsal sanatın daha nüanslı bir okumasına önemli bir katkı sağlıyor. Yine de "Experiencing Duration" sergisinde çok önemli bir şeyin eksik olduğu kuşku götürmez.

İstanbul Bienali oldukça farklı ve Lyon'la bir karşılaştırma yapmak neredeyse imkânsız. Gelecek; taze fikirler, deneyler ve deneyimlerle birlikte tehlikeli olmalı. Şimdi ve yarın arasında 80'ler var, Morrissey ve The Smiths var: "Londra sokaklarında Panik, Birmingham sokaklarında Panik, ve merak ediyorum…" 9. İstanbul Bienali'nin rengi macenta… ●

**Küratör Van Abbemuseum, Eindhoven*

[Çeviren: Balca Ergener]

Resmi Görüş

VASIF KORTUN

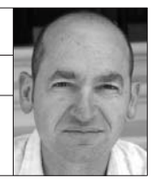

Hoyratlık . Takım Tutma . Hoşgörü . Büyülü Dünya

Bundan daha üç hafta önce Karşı Sanat galerisi, 6-7 Eylül sergisinin açılışı esnasında, kendilerini doğduğu ve yaşadığı toprağın kefili sanan ve bu yolda zora başvurmaktan çekinmeyen bir güruh tarafından basıldı. Yumurtalar ve malum sloganlar eşliğinde ve sergiye konu olan olayları hatırlatan vahim bir tedhiş harekâtıyla fotoğrafları duvardan indirdiler ve ancak polis eşliğinde mekânı terk ettiler. Sonra açılış hiç bir şey olmamış gibi devam etti, geçmişten gelen kötü bir rüya gibi gelip gitmişlerdi. Geçen hafta sonu da, Osmanlı Ermenileri konferansı hukuki bir komediye rağmen gerçekleştirildi. Yumurtalar, domatesler ve bayraklar gene iş başındaydı, bu da bir güzellik diye omuz silkindi sonuçta. Anadolu hikâyeleri hoşgörüyle, mazlumu korumakla doludur, ferdi sorumluluk duygusu taşır. Peki, yiğitlikten, kucaklayıcılıktan nasibini almamış bu grup Vandallığı nereden geldi? Ama bu ülkenin ufuklarını işaretlemediklerinden de eminim.

Bienale dönersek, sergide ilk bakışta konuları itibariyle toplumsal psikolojide sorun yaratabilecek işler bile gayet dengeli ve ince eleştiriler alıyor. Neden? Çünkü derdini bir cümleyle savuşturan, taraf tutan, aşağılayıcı değil, aksine, hayal kuran ve düşünmediğimizi düşündürten işler bunlar. Halil Altındere'nin Misafirperverlik Alanı'ndaki sergisini düşünün. Genel kanının aksine, kaba saba, tek satırlık işler yok sadece. Örneğin, Sefer Memişoğlu'nun videosu belki de son yıllarda bu mecrada, ülkemizde gördüğümüz en can alıcı iş. Misafirperverlik Alanı, yoğun, kaotik, bir anlamda 2003 Venedik Bienali'nin sadece açılış günlerinde anlam bulan "Ütopya İstasyonu"nun gerçekten işleyen hali.

Eğer "orta" varsa, ortada buluşma, makul çoğunluğa yamalanma anlamına gelmiyor. Tam aksine, "orta", kamusal alanın Türkçesi. Tartışarak, eleştirerek paylaşılan, hasımların üzerine mücadele ettiği, hiçbir anlamda nihaileştirilemeyecek olan yer. Belleklerimizdeki kara noktalarla, yumuşak karnımızla konuşarak, utanmaktan ve özür dilemekten feragat etmeden boğuşmak durumundayız. Hem mazlum hem zalimiz, kimsenin kimseden ahlaki üstünlüğü yok, ortaya konuşmamız gerekiyor ve güncel sanat ortamında Altındere sergisi üzerinden zorlanmaya çalışılan etnik kırılmaya tecessüs etmemek gerek, sergi her ne denli belirgin bir kırılmayı davet etse de…

Bienalde belli ilkelere önem verdik, bunlardan biri tasarruflu olmak bir diğeri de, dört başı mamurluktu. Arsızlıktan ve gösterişten uzak durduk. İzleyiciyi mabetlerde, koca beyaz kutularda ezmedik, ulaşılmaz eserlerle yalnız bırakmadık. Bienalle birlikte yayımladığımız kitapta "İstanbul" adı bir tema olarak algılanmak yerine bütün katılımcıların kendisini sergiye ve etrafını çevreleyen şehirle olan ilişkilerine bırakabileceği bir platform olarak görülmeli diye yazmıştık. Sanırım sergi, beklentilerimizin ötesinde, kendi kamusal alanını üretti. Blogları, ekşi sözlüğü, okullardaki programları izlediğimde, Bienalin artık kontrolümüz dışında yoğun bir şey –ortadaki şey– olarak arşınlandığını, kesilip biçilip yeniden üretildiğini fark ediyorum.

Çocuklar üzerinden sanat yapmanın sakıncaları malum, bu sakıncalardan biri kaderlerini baştan tanımlayıcı bir kalıba sokmak ise, bir diğeri de onları henüz saf ve masum yaratıklar gibi algılatmak. Johanna Billing'in tütün deposundaki "Büyülü Dünya" adlı, çocukların yabancı olduğu bir dilde şarkı söyledikleri videoyu gözleriniz dolmadan seyretmeniz zor ama masumiyetleri doğrudan günlük hayatın realiteleri içine giydirilmiş. Dünyanın birkaç dakikalığına büyülü olduğuna –olmadığını bilsek de– inanmanın bir sakıncası var mı? ●

Okur Mektubu: "İstanbul'da Sanat"

9B (her ne kadar 9. İstanbul Bienali demekten vazgeçemesek de) açıldı. İçinde yaşamaya çalıştığımız şehir de bir hareket var ki sormayın gitsin. Her yerde bienale eşzamanlı sergiler, paneller kısaca sanat güzellikleri (!) art arda açılıyor. Hangisine ne kadar yetişebileceğiz, hangilerini takip edebileceğiz bilemiyorum. Hele ki bir de bunun açılışı, kokteyli, partisi olduğu düşünülürse her şey daha kaotik görünüyor; sizce de öyle değil mi?

1987'de ilki Uluslararası İstanbul Çağdaş Sanat Sergileri ile başlayan İstanbul Bienali kendi tarihinde belki de en kalabalık açılışı bu sene yaptı. 9B konuşmaları zaten uzun süredir devam ediyordu. Bienalin iki küratörü Charles Esche ve Vasıf Kortun küratörlük temelinde kendi koydukları hedefleri gerçekleştirdiler mi, henüz bunu bilemeyiz ama konu ilgi çekmek olursa evet, teması da "İstanbul" olan 9B yeterince ilgi çekti sanırım.

Görüntülerle ve izlemeyle kafasını bozmuş olan ben, bir bienal açılışının, oraya katılanların, arada geçen konuşmaların ve konuşacak dili olmayan ama tepkisini sessizce veren İstanbul'un gerçekten izlenmeye değer olduğu düşünüyorum. 2 yılda bir bu heyecan hepimizin içinde olduğu bu şehri o kadar hareketlendiriyor ki, mesela İstiklal Caddesi'nde yürüyen, boyunlarında kimlik kartı ve 9B "guest"i olduğunu anladığımız kişilerin sabah bienali gezen ve bu konuda dünyaca bilinen sanat dergilerine yazılar yazan ağır "abla" ve "abilerin", akşamında hangi klüpte veya meyhanede eğlendiğini kestirmek o kadar zor değil.

İstanbul Bienali'nin diğer tüm bienallerden ayıran bir konumu var artık. Dar bir bütçeyle, böyle bir coğrafyada, önemli küratörler tarafından sunulan ve dünya sanat platformunda önemli bir yeri olan bir bienal profili var önümüzde. Ancak kafalardaki sorun, bu bienali başka bir yere birebir taşısan –herhangi başka bir yere– ortada "burayla" ilgili ne kalacağı. Mekânlara veya şehirlere gerçek kimliğini veren ve anlam yükleyen orayı, orada yaşayanlar değil midir? Her bienal öncesi bir sanat merkezi haline gelen bu şehrin güncel sanatla ilişkisi ya da sanatla ilişkisi ne kadar gerçek ya da ne kadar sahte kestirmek zor. Tıpkı Antrepo No: 5'te 16 Eylül günü 9B açılışında on adım yürüyemeyip, içeride neler var acaba diye merak etmeyen, bira ve su böreği takılan ve en ağır (!) entelektüel sohbetlerin içindeki insanlar gibi.

Bienal bir turizm aracı olmamalı. Bu nedenle 9B'nin küratörleri Charles Esche'yi ve Vasıf Kortun'u tarihi mekânların dışına çıkmak konusunda gösterdikleri inat konusunda kutlamak gerekiyor. Bu şehrin ve konusu bu şehir olan bir bienalin yaşayan her mekânı "yer" olabilir. Belki o zaman bu şehrin insanları sanata karşı bir duruş ama sahici bir duruş alabilir.

Bu açıdan bakıldığında, bienal mekânlarının belki bir az da "kitsch" sayılabilecek fosforlu pembeye boyanması, alışılagelmiş bienal mekânlarının değil de, tabiri caizse her alana yayılmış mekânların kullanılması, etkinliklerin diğer yıllara nazaran daha hareketli geçmesi izleyicinin içeriye girmesini daha da kolaylaştıracak gibi görünüyor. ●

P.K.

Okur mektuplarınızı 2yilda1@iksv.org'a bekliyoruz!